

UMETNOSTNA ZGODOVINA

Srednje splošno izobraževanje

Gimnazija

Gimnazija s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri

Dvojezična slovensko-madžarska gimnazija na narodno mešanem območju Prekmurja

Klasična gimnazija

Ekonomska gimnazija

Ekonomska gimnazija s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri

Tehniška gimnazija

Tehniška gimnazija s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri

Umetniška gimnazija - likovna smer

Umetniška gimnazija s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri - likovna smer

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: umetnostna zgodovina

Izobraževalni program gimnazije, izobraževalni program gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri, izobraževalni program dvojezične slovensko-madžarske gimnazije na narodno mešanem območju Prekmurja:

maturitetni standard (280 ur)

Izobraževalni program klasične gimnazije:

izbirni predmet (70-210 ur)

maturitetni standard (280 ur)

Izobraževalni program umetniške gimnazije - likovna smer, izobraževalni program umetniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri - likovna smer:

obvezni predmet (245 ur)

maturitetni standard (280 ur)

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

za umetnostno zgodovino v sestavi: Nina Ostan, Zavod RS za šolstvo; dr. Marjana Dolšina Delač, Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; dr. Martin Germ, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; dr. Nadja Gnamuš, Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana; dr. Metoda Kemperl, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta; mag. Bernarda Stenovec, Škofijska klasična gimnazija, Zavod sv. Stanislava; Anamarija Šmajdek, Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica, Gimnazija Jožeta Plečnika, Osnovna šola Veliki Gaber; dr. Rebeka Vidrih, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

JEZIKOVNI PREGLED: Nina Žitko Pucer

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/ucni_nacrti/2026/un-dp-umetnostna-zgo-gim-si-is-dv-kl-teh-teh-si.pdf

CIP

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI](#)-ID [248880131](#)

ISBN 978-961-03-1093-8 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

BESEDILO O SEJI SS

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 244. seji, dne 22. 5. 2025, določi učni načrt umetnostna zgodovina za izobraževalni program gimnazije, izobraževalni program gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri, izobraževalni program dvojezične slovensko-madžarske gimnazije na narodno mešanem območju Prekmurja, izobraževalni program klasične gimnazije, izobraževalni program ekonomske gimnazije, izobraževalni program ekonomske gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri, izobraževalni program tehniške gimnazije, izobraževalni program tehniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri, izobraževalni program umetniške gimnazije in izobraževalni program umetniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri. (izbirni maturitetni predmet)

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na svoji 244. seji, dne 22. 5. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu umetnostna zgodovina za izobraževalni program gimnazije, izobraževalni program gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri, izobraževalni program dvojezične slovensko-madžarske gimnazije na narodno mešanem območju Prekmurja, izobraževalni program klasične gimnazije, izobraževalni program ekonomske gimnazije, izobraževalni program ekonomske gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri, izobraževalni program tehniške gimnazije, izobraževalni program tehniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri, izobraževalni program umetniške gimnazije in izobraževalni program umetniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri.

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

KAKO SE ZNAJTI?

TIPIČNE STRANI

V dokumentu je za dijakinje in dijake, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih dijaki izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno
Maturitetno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi illisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari valent voluptu rempor a de omnimax impellu ptataecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti commihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit equasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaeepd quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusclisita dolorrym volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

27. 2. 2025 /// 15:45

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
- Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
- Ut fuga. Nemperum fuga.**
- Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
- Omnim ut doluptur, quam consequi.
- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
- Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.*
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
- Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- ☐ laborerat voluptiurem ☐ veligna tessint ☐ laborerat voluptiurem ☐ veligna tessint
☐ veligna tessint ☐ laborerat voluptiurem ☐ veligna tessint

Pojmi, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo dijaki.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

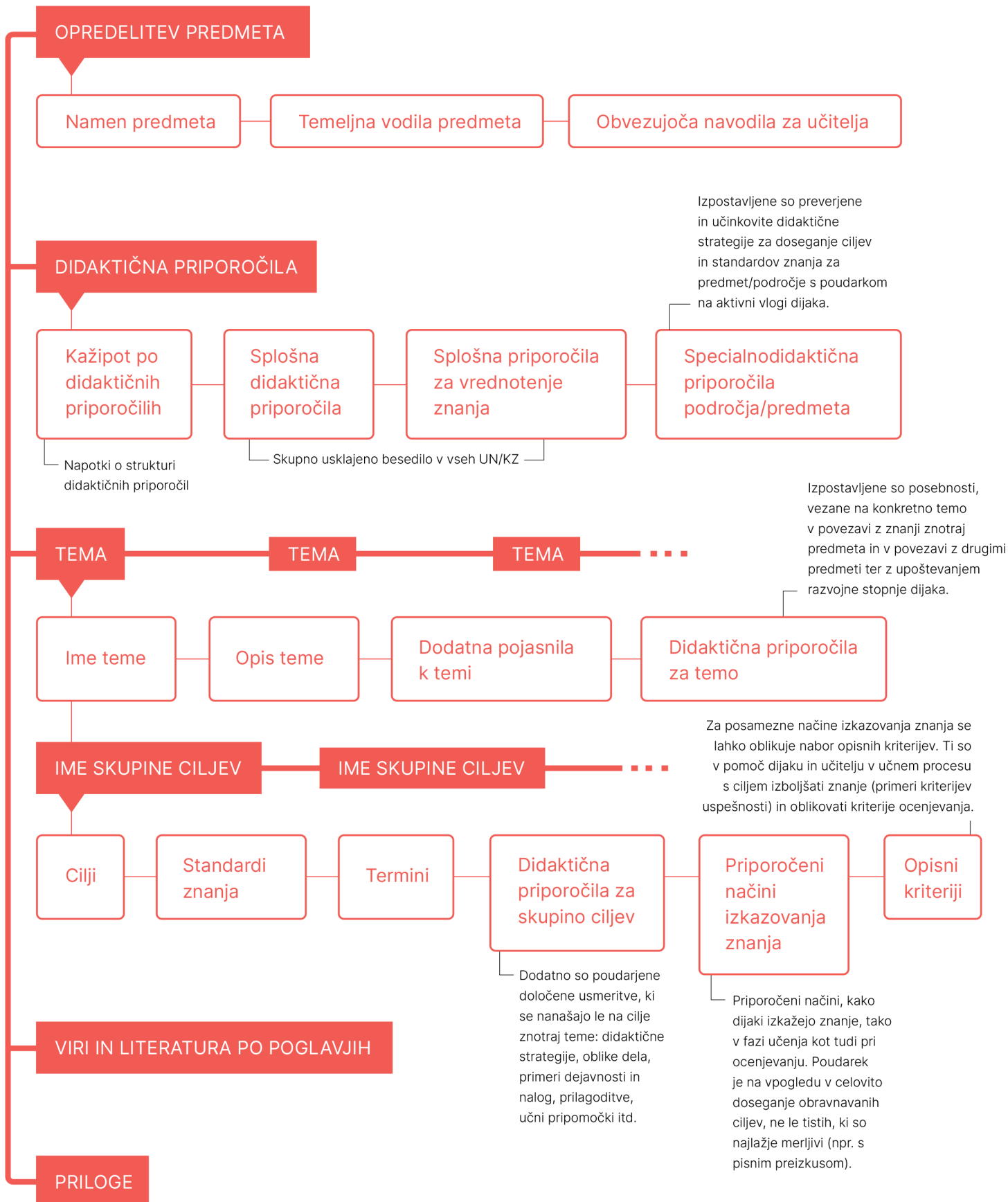
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA..... 10

Namen predmeta..... 10

Temeljna vodila predmeta 10

Obvezujoča navodila za učitelje 11

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA 12

Kažipot po didaktičnih priporočilih 12

Splošna didaktična priporočila 12

Splošna priporočila za vrednotenje znanja ... 14

Specialnodidaktična priporočila
področja/predmeta 15

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA..... 24

UMETNOST PRAZGODOVINE IN STARIH KULTUR:
ZAČETKI LIKOVNEGA IZRAŽANJA IN UMETNOST
PO VOLJI BOGOV IN VLADARJEV..... 25

UMETNOST ANTIČNE GRČIJE: V TEMELJU
EVROPSKE KULTURE 29

UMETNOST ANTIČNEGA RIMA: V SLUŽBI
REPUBLIKE IN CESARSTVA 32

UMETNOST ZGODNJEGA SREDNJEGA VEKA:
UVELJAVLJANJE KRŠČANSTVA IN OBUJANJE
RIMSKE CESARSKE TRADICIJE 35

UMETNOST ROMANIKE: ZMAGOSLAVJE
KRŠČANSKE VERE 38

UMETNOST GOTIKE: DOBA VÉLIKIH KATEDRAL. 41

UMETNOST ZGODNJE RENESANSE: NATURALIZEM
IN HUMANIZEM 44

UMETNOST VISOKE IN POZNE RENESANSE:
PREPLET HUMANIZMA IN KRŠČANSTVA 47

UMETNOST SEVERNE RENESANSE: POD VPLIVOM
ITALIJANSKE RENESANSE IN REFORMACIJE 51

UMETNOST VISOKEGA BAROKA: ZMAGOSLAVJE
KATOLIŠKE CERKVE IN ABSOLUTIZMA TER
RAZCVET UMETNOSTNEGA TRGA 54

UMETNOST POZNEGA BAROKA IN ROKOKOJA:
TRDOŽIVOST BAROKA IN IGRIVOST ROKOKOJA. 58

UMETNOST PRVE POLOVICE 19. STOLETJA:
NEOKLASICISTIČNE INTERPRETACIJE ANTIKE TER
ROMANTIČNO IN REALISTIČNO VIDENJE SVETA 61

UMETNOST DRUGE POLOVICE 19. STOLETJA:

UMETNOST MODERNEGA MESTA 65

UMETNOST NA PRELOMU STOLETIJ: NOVO

RAZUMEVANJE UMETNOSTI 68

UMETNOST PRVE POLOVICE 20. STOLETJA: V DOBI
PRETRESOV 71

UMETNOST DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA: PO
OPUSTOŠENJU DRUGE SVETOVNE VOJNE 75

UMETNOST V SODOBNEM SVETU..... 79

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH82

Opredelitev predmeta..... 82

Didaktična priporočila 83

Umetnost prazgodovine in starih kultur:
začetki likovnega izražanja in umetnost po volji
bogov in vladarjev..... 84

Umetnost antične Grčije: v temelju evropske
kulture 85

Umetnost antičnega Rima: v službi republike in
cesarstva..... 86

Umetnost zgodnjega srednjega veka:
uveljavljanje krščanstva in obujanje rimske
cesarske tradicije 87

Umetnost romanike: zmagoslavje krščanske
vere 87

Umetnost gotike: doba vélikih katedral..... 88

Umetnost zgodnje renesanse: naturalizem in
humanizem..... 89

Umetnost visoke in pozne renesanse: preplet
humanizma in krščanstva..... 90

Umetnost severne renesanse: pod vplivom
italijanske renesanse in reformacije 91

Umetnost visokega baroka: zmagoslavje
katoliške Cerkve in absolutizma ter razcvet
umetnostnega trga..... 92

Umetnost poznega baroka in rokokoja:
trdoživost baroka in igrivost rokokoja 92

Umetnost prve polovice 19. stoletja:
neoklasicistične interpretacije antike ter
romantično in realistično videnje sveta 93

Umetnost druge polovice 19. stoletja: umetnost modernega mesta	94
Umetnost na prelomu stoletij: novo razumevanje umetnosti	95
Umetnost prve polovice 20. stoletja: v dobi pretresov	95
Umetnost druge polovice 20. stoletja: po opustošenju druge svetovne vojne.....	96
Umetnost v sodobnem svetu	97
PRILOGE	99

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Umetnostna zgodovina s spoznavanjem likovne umetnosti, njenega zgodovinskega razvoja in družbenega konteksta opozarja na ključne kulturnozgodovinske dejavnike, ki vplivajo na umetniško ustvarjanje in njegov razvoj. Kot humanistična veda hkrati osvetljuje dinamičen odnos umetnosti in družbe, pri čemer se v umetnosti celovito odrazita prostor in čas, v katerem je nastala; umetnost je zaradi ustvarjalne moči praviloma izrazito progresivna in pomembna za civilizacijski razvoj družbe. V izbiri vsebin je izpostavljen tudi koncept umetnika kot ustvarjalnega genija, kakor ga razvije renesančni humanizem, saj ideja umetniške kreativnosti pomembno zaznamuje razumevanje in vrednotenje umetnosti do sredine 20. stoletja, ko se to spremeni.

Umetnostna zgodovina zaradi interdisciplinarnega pristopa v obravnavi snovi omogoča celovit pogled na prepletanje likovne umetnosti z drugimi oblikami umetniškega izražanja in tako krepi zavedanje o pomenu ustvarjalnosti v vseh segmentih posameznikovega udejstvovanja. Zato umetnostna zgodovina presega meje predmetnega področja, se smiselno povezuje z drugimi predmeti in ima v gimnazijskem izobraževanju pomembno splošnoizobraževalno vlogo. Spoznavanje, razumevanje in doživljanje umetnosti v širšem kontekstu je bistveno za oblikovanje kulturnih obzorij ter čustveno in osebno rast, obenem pa je splošno priznano merilo civilizacijske ravni družbe.

S kronološkim pregledom razvoja umetnosti od antike do 21. stoletja predmet začrta jasno orientacijo v času in prostoru ter izgrajuje zavest o umetnosti kot kontinuiranem procesu, ki se spreminja skozi čas. Hkrati s premišljeno zasnovanimi tematskimi sklopi izpostavlja bistvene vsebine in ključne umetnostne procese. S celovito obravnavo umetnin ter orisom kulturnega okolja, v katerem so nastale, omogoča poglobljeno razumevanje umetnosti in dejavnikov, ki vplivajo na njen razvoj. Hkrati krepi zavest o različnih ravneh razumevanja likovne in širše vizualne kulture, razvija vizualno pismenost ter sposobnost razbiranja, vzporejanja in kritičnega vrednotenja podob, ki so v sodobnem svetu vse pomembnejše.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Predmet je zasnovan tako, da dijak s spoznavanjem umetnin, njihove likovne izraznosti, oblikovnih in slogovnih značilnosti, estetskih razsežnosti, vsebin ter vpetosti v kulturnozgodovinski kontekst razvija znanja in veščine, ki mu omogočajo bolj poglobljeno razumevanje umetnosti. S tem krepi tudi sposobnost intimnega doživljanja umetnine, prepoznavo svoje in skupnostne vsebine v umetniškem delu ter tako razvija zavedanje o presežni vrednosti umetnosti. S cilji in vsebinami predmet spodbuja zanimanje za umetnost različnih obdobj in njene

aktualizacije v sodobni družbi. Obenem krepi motivacijo za razumevanje sodobnega umetnostnega dogajanja in dijaku omogoča, da do umetniških del vzpostavlja osebno, razmišljujoč in kritičen odnos. Pri tem izhaja iz že pridobljenih znanj, kot jih opredeljujejo cilji in vsebine predmeta *likovna umetnost* ter drugih gimnazijskih predmetov, ki jih smiselno poveže z novimi znanji in izkušnjami.

Pomemben del umetnostnozgodovinske obravnave umetniških del je razvijanje zavesti o pomenu kulturne in naravne dediščine ter zavedanje o potrebi po njenem varovanju in ohranjanju. Pri tem je ključno terensko delo, spoznavanje umetnostnih spomenikov v primarnem okolju ali v galerijskih in muzejskih zbirkah. Neposreden stik z umetniškim delom dijaku pomaga izoblikovati odgovoren odnos do umetnostnih spomenikov in okolja tudi v smislu okoljske ozaveščenosti in zavedanja o pomenu trajnostnega razvoja. Enako pomembno je, da ob srečevanju z umetninami dijak razvija estetsko občutljivost in spoznava duhovne dimenzije umetnosti. Prav ti segmenti so ključni za čustveni razvoj mladostnika, njegovo osebnostno rast in dobrobit, poglede na svet, sposobnost empatije, altruizma in s tem uspešno vstopanje v kompleksne odnose sodobnih socialnih okolij.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Predmet umetnostna zgodovina na maturi je nadgradnja umetnostnozgodovinskih tem predmeta likovna umetnost v prvem letniku. Sestavni del pouka umetnostne zgodovine je terensko delo, živi stik z umetninami. Pouku v ustrezno opremljeni učilnici se vsaj enkrat na leto pridruži terensko delo (v obliki strokovne ekskurzije ali projektne naloge), pri katerem dijak spoznava umetnostno dediščino lokalnega okolja, raziskuje urbani prostor (zgodovinski razvoj mesta, vloga, pomen in vključenost javnih spomenikov) in obišče lokalni pokrajinski muzej. Dijak vsaj enkrat na leto obišče nacionalne ustanove s področja likovne umetnosti (Narodna galerija, Moderna galerija) in si ogleda vsaj eno aktualno razstavo moderne ali sodobne umetnosti (na Slovenskem ali v tujini). Terensko delo se lahko izvaja v okviru vsaj dveh celodnevni (ali večdnevni) ekskurzij ali pa je izvedeno v okviru več poldnevni ekskurzij.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

- » Razdelka **Splošna didaktična priporočila** in **Splošna priporočila za vrednotenje znanja** vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>) ter *Izhodišč za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/plw0909>) in je v vseh učnih načrtih enako.
- » Razdelek **Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta** vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifične.

Učni načrt posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

- » Razdelka **Didaktična priporočila za temo** in **Didaktična priporočila za skupino ciljev** vključujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti dijakov, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka **Priporočeni načini izkazovanja znanja** in **Opisni kriteriji**, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev učnega načrta, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj dijakov prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike

didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi dijakom omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega dijaka, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » dijake aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » dijakom omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepozna in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe dijakov;
- » dijakom postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri dijakih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotne spremljanja in preverjanja dosežkov dijakov;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja učnega načrta dijakom omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo dijake k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju,

reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe dijakov v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela dijakov, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih dijakov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost dijakov s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter dijakov iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki dijakom iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in v drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za dijake iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja dijakov skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju (ugotavljanje predznanja in znanja dijaka na vseh stopnjah učenja) kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega dijaka, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja dijakovo predznanje in ugotovitve uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek dijaka. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih dijakov ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako dijak dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;

- » spodbuja dijaka, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira dijakovo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » dijaka spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » dijaku sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj dijaku omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je dijak spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe dijaka, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v učnem načrtu določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljnih učnega načrta in jih učitelj pri dijaku sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi dijaku. Če dijak v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi dijak izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

1. Didaktične strategije in metode

Izhodišče za pouk umetnostne zgodovine predstavlja **model globalnega učenja**, ki celostno obravnava dijakov razvoj, torej na kognitivnem, čustvenem in telesnem področju; v središče namesto učne vsebine ali učitelja postavlja dijaka z vsemi individualnimi posebnostmi, s čimer ga opolnomoči za dejavnejši in učinkovitejši učni proces. Učenje se poraja v dijakovem notranjem svetu (kot intrinzični proces) na doživljajski, čutni, čustveni in

kognitivni ravni, učitelj pa ga s poučevanjem zgolj omogoča in spodbuja. Obravnavanje učne snovi zato poteka **induktivno**: na podlagi konkretnih primerov za izbrano umetnostno obdobje, slog ali smer značilnih umetnin dijaki oblikujejo posplošitve oz. ugotovitve in spoznanja, ki so dokaz razumevanja in znanja. S tem ga prenesejo v nove učne in življenjske situacije, da postane uporabno. Da dijak pride do posplošitev, priporočamo primerjalno obravnavo umetnin. Če želimo izpostaviti skupne značilnosti, iščemo primerjave znotraj obravnavanega obdobja ali smeri, kadar iščemo razlike, posežemo po primerih iz predhodnih ali sočasnih obdobj, vendar konceptualno, formalno ali vsebinsko nesorodnih smeri. Pri **obravnavi umetniškega dela** izhajamo iz dijakove recepcije in doživljanja umetnine, ki ju učitelj usmerja in spodbuja z vprašanji; dijak na podlagi natančnega opazovanja skuša razbrati vsebino in sporočilo dela, videno povezuje z lastnimi izkušnjami, pomembno vlogo ima njegova interpretacija. Učitelj dijakom posreduje umetnostnozgodovinsko razlago umetnine, do katere se dijaki opredelijo s svojim videnjem in razmišljanjem. Učitelj z dijaki ugotavlja, katera izrazna sredstva je uporabil umetnik in kakšna je njihova vloga pri oblikovanju pomena oz. sporočila. Za razumevanje umetnine je pomembna njena postavitev v zgodovinski kontekst.

Pri **obravnavi umetniškega dela** se dijak seznani z osnovnimi podatki o umetnini (avtor, naslov ali poimenovanje umetnine, čas nastanka, tehnika in podlaga oz. material, mere, nahajališče, stanje ohranjenosti umetnine, naročnik, v nekaterih primerih tudi provenienca). Metodološki pristop vključuje:

- **oblikovno oz. formalno analizo** umetnine: zajema analizo likovnih prvin – točke, črte, ploskve, barve, telesnosti, prostora;
- **slogovno analizo**: osredotoča se na prvine, značilne za posamezno slogovno obdobje ali individualni izraz umetnika;
- **vsebinsko (ikonografsko) analizo**: prepoznavanje motiva, razumevanje vsebine in različnih vsebinskih ravni umetniškega dela, njegovih morebitnih simbolnih pomenov in sporočilnosti;
- **kontekstualizacijo**, pri kateri opozorimo na vpetost umetnine v družbenozgodovinske okoliščine njenega nastanka (socialne, geopolitične, ekonomske, tehnološke ipd.), pri čemer izpostavimo ključne kulturnozgodovinske dejavnike (moralne in duhovne vrednote, kulturno in umetnostno tradicijo ipd.);
- **interpretacijo** umetnine, pri kateri opozorimo na zgodovinsko perspektivo (ki se skozi čas spreminja), s katere pristopamo k obravnavi umetniškega dela, in pogojenost interpretacije z duhom sodobnega časa.

Pomemben vidik pouka predstavlja osmišljanje učne snovi, ki pripomore k spominskemu ohranjanju informacij in smiselnemu povezovanju z obstoječim predznanjem. Lahko ga dosežemo z **aktualizacijami**, ki pomenijo prenos sporočilnosti umetnine v sodobni čas. Z umestitvijo v lasten doživljajski svet dijaki učno snov povežejo z osebnimi izkušnjami in interesi ter jo tako zasidrajo v dolgotrajni spomin. Sem spadajo primerjave s sodobno umetnostjo, likovne reinterpretacije umetnin in osebne refleksije dijakov ter vzporejanje z aktualnim dogajanjem.

Podobno vlogo imajo **vizualizacije** kot likovnosnovalna aktivnost v najširšem pomenu besede, s katerimi lahko besedno razlago nadgradimo z nebesednim komentarjem v obliki podobe, s čimer razvijamo dijakovo ustvarjalnost in sposobnost individualnega doživljanja. S tem aktiviramo obe možganski polobli in spodbudimo celostni (kognitivni, moralni in čustveni) razvoj in pripomoremo tudi k metakognitivnemu vidiku (učenju učenja), saj dijak ob tem spozna, kako dojema in predeluje informacije pri obravnavani snovi.

2. Elementi diferenciacije, individualizacije ali personalizacije in formativno spremljanje (FS)

Ob načrtovanju in izvedbi pouka pri dijaki upoštevamo **različne sloge** zaznavanja, mišljenja, odločanja in učenja, zato izmenjujemo aktivnosti, ki pri sprejemanju informacij izpostavijo določen zaznavni kanal oz. čutilo. Zavestno kombiniramo sprejemanje informacij po različnih zaznavnih kanalih, ne le preko vizualnega, ki v umetnostni zgodovini sicer tradicionalno prevladuje. **Veččutno poučevanje in učenje** nista zgolj zabavna popestritev pouka, ampak sta premišljeno usmerjena v izgradnjo kompleksnejše predstave o umetnostnih slogih in pojavih, ki vključuje tudi doživetje na nebesedni ravni.

Enega ključnih vzvodov individualizacije pri učnih situacijah, ki vključujejo samostojno delo, predstavlja **izbirnost pri naboru umetnin**, ki dijaku metakognitivno razkriva njegove lastne izkušnje, interese in zanimanja ter ga vodi na pot samoregulativnega učenja. Tako lahko učno snov spozna na primerih, ki so zanj zanimivejši, aktualnejši ali so mu vsebinsko oz. estetsko intuitivno bližje, kar je pomemben element notranje motivacije za učenje, razumevanje in trajnejšo zapomnitev. Tovrstna individualizacija skupaj z diferenciacijo pri skupinskem delu in didaktično pestrostjo prispeva k optimalnemu doseganju ciljev na ravni minimalnih standardov ali standardov na višjih ravneh Bloomove taksonomske lestvice.

Formativno spremljanje poudarja nenehno spremljanje dijakovega napredka, ki mu v nadaljevanju prilagajamo proces formiranja znanja. V pouk lahko zajamemo vseh pet elementov formativnega spremljanja: namene učenja in kriterije uspešnosti, ki jih izpeljemo iz ciljev in standardov znanja, dokaze o učenju, povratno informacijo, vprašanja v podporo učenju ter samovrednotenje in vrstniško vrednotenje. Poudarek je na sprotni povratni informaciji, ki naj dijaku odgovori na naslednja vprašanja: 1) Kje sem trenutno? 2) Kje so moje pomanjkljivosti? 3) Kaj moram narediti drugače, da bom izboljšal svoje znanje? Ta naj bo pravočasna, spoštljiva, a jasna, konkretna in uporabna s predlogi za izboljšave, sledi naj ji priložnost za napredovanje.

3. Didaktična gradiva

Bucik, N., Požar Matijašič, N., in Pirc, V. (ur.) (2021). *Kulturno-umetnostna vzgoja*. Priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol. Dostopno na: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ml7nuhv>

Germ, T. (2007). *Podoba in pomen v likovni umetnosti*. Založba Pivec.

Germ, T. (2001). *Podobe antičnih bogov v likovni umetnosti od antike do izteka baroka*. DZS.

Germ, T., idr. (2008). *Umetnostna zgodovina – Slikovna zbirka za SM*. RIC, Ljubljana.

Golob, N. (2010). *Umetnostna zgodovina (učbenik za 1. letnik)*. DZS.

Golob, N. (2023). *Umetnostna zgodovina (priročnik za pouk umetnostne zgodovine)*. Mladinska knjiga.

Golob, N. (2011). *Umetnostna zgodovina na maturi*. DZS.

Höfler, J. (1994). *Osnove likovne umetnosti*. DZS.

Kocjan, M., Kotnik, B., Opačak, Ž., in Rau, P. (2015). *Likovna umetnost: i učbenik za likovno umetnost v gimnazijskem programu*. Zavod RS za šolstvo. <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>

Vidrih, R., in Dolšina Delač, M. (2024). *Umetnostna zgodovina na maturi*. Mladinska knjiga. (v pripravi)

Zgonik, N., idr. (2012). *Umetnostna zgodovina – izbrani temeljni spomeniki za SM*. RIC.

Zgonik, N. (ur.) (2013). *Pojmovnik slovenske umetnosti po letu 1945: pojmi, gibanja, skupine, težnje*. Študentska založba. Dostopno na: <https://pojmovnik.si/>

4. Učenje zunaj učilnic

Spoznavanje umetnin se začne z njihovim doživljanjem, ki se prvenstveno udejanji kot intelektualna in čustvena subjektivna izkušnja ter šele v naslednji fazi metodološko strukturiranega obravnavanja preide na objektivnejšo raven. Prav zaradi zagotavljanja pristnosti prvega stika z originalno umetnino, in ne le z njeno projicirano podobo v učilnici, je pri umetnostni zgodovini ključno **terensko delo**, torej obiskovanje muzejev, galerij in arhitekturnih spomenikov, še posebej pri učnih vsebinah (npr. gotska umetnost, baročna umetnost, secesijska umetnost, umetnost 20. in 21. stoletja), ki jih je možno obravnavati na podlagi umetnostne dediščine lokalnega okolja. Učenje ob originalih obenem ponuja konkretnjšo in jasnejšo predstavo o materialnih značilnostih umetnin, torej o velikosti, materialu, obliki in umestitvi v prostor. Doživljanje umetnosti *in situ* tudi učinkoviteje izgraja pozitiven odnos do njihovega pomena in do konservatorskih vprašanj njihovega varovanja, s čimer se privzgaja odnos do kulturne dediščine.

Pri umetninah, ki jih zaradi prostorske oddaljenosti nahajališč težje spoznavamo v njihovem dejanskem okolju, si pomagamo s spletnimi stranmi umetnostnih ustanov, njihovimi **digitalnimi zbirkami** in možnostmi **virtualnih sprehodov**. Izobraževalni videoposnetki ter druga digitalna in spletna orodja nam pomagajo tudi pri uničenih spomenikih, ki jih poznamo le preko rekonstrukcij, in pri spomenikih starejših obdobj, ki so v razvalinah.

S projektnim učnim delom (npr. postavitve šolske likovne razstave), v sodelovanju z institucijami iz lokalnega okolja (npr. raziskovanje lokalne umetnostne dediščine) ali s senčenjem na delovnem mestu (npr. kustos za en dan v lokalnem muzeju ali galeriji) lahko prakticiramo **izkustveno učenje**, ki združuje teoretično pridobljena splošna znanja s posameznikovo subjektivno izkušnjo.

5. Povezovanje znanja (transfer, medpredmetnost)

Umetnostna zgodovina je interdisciplinarna stroka, ki povezuje različna področja humanistike, družboslovja in drugih disciplin. Kontekstualizacija in aktualizacija, s katerima zaokrožimo ustaljeni metodološki postopek analiziranja umetnin, sta nujno pogojeni z **interdisciplinarnim pristopom**. Medpredmetne korelacije izvaja učitelj ob izbranih umetniških delih, lahko pa se udejanjajo tudi z medpredmetno zasnovanimi urami, pri katerih se povezuje z učitelji drugih predmetnih področij ali zunanjimi strokovnjaki. Priporoča se tudi projektno učno delo s pristopom avtentičnega učenja, ki simulira resnične življenjske situacije (dijaki v vlogi kuratorjev šolskih likovnih razstav, kot pisci recenzij razstav, turistični vodniki itn.) ter zahteva vključevanje znanja in obvladovanje različnih disciplin.

Dijak pri umetnostni zgodovini postopoma nadgrajuje znanje s področja likovne umetnosti, ki ga je pridobil že v prvem letniku (UN umetnostna zgodovina – matura je namreč nadgradnja in poglobitev UN likovna umetnost), pri izbirnih predmetih (umetnost in družba ter umetnost na Slovenskem) in interdisciplinarnih sklopih.

Pri pouku umetnostne zgodovine učitelj zavzame vlogo **mentorja in moderatorja**, ki načrtuje ugodno, za učenje in razmišljanje spodbudno učno okolje. Priskrbi ustrezno slikovno gradivo ter organizira učne situacije in spodbuja dijake, da teoretično znanje povezujejo s praktičnimi veščinami, predhodnimi izkuštvami ter že pridobljenim vedenjem in razumevanjem. Spodbuja zadovoljstvo ob uspehu, ki oblikuje samozavest in prispeva k osebni rasti. Popravlja napake, skrenitve s poti usmerja nazaj proti učnim ciljem in nudi strokovno oporo v obliki dodatne razlage. Z vsem tem pomaga učencem karseda učinkovito in hitro dosežati učne cilje.

6. Vključenost področij skupnih ciljev

Interdisciplinarno naravnana umetnostna zgodovina, ki se ukvarja s področjem kulture in ožje likovne ter vizualnih umetnosti, ima kot stičišče drugih humanističnih in družboslovnih strok v gimnazijskem izobraževanju pomembno splošnoizobraževalno vlogo, zato lahko učinkovito vključuje vseh pet področij skupnih ciljev, med njimi pa še posebej področji jezik, državljanstvo, kultura in umetnost ter zdravje in dobrobit.

Skupni cilji s področja **jezika, državljanstva, kulture in umetnosti** se v veliki meri uresničujejo na področju umetnosti in se posledično prekrivajo s predmetnimi cilji pri vseh umetnostnozgodovinskih temah. Učitelj spodbuja dijaka k raziskovanju in spoznavanju kulture in umetnosti, umetniških del in avtorjev, umetniških zvrsti in njihovih izraznih sredstev v zgodovinskem in kulturnem kontekstu, poleg tega z vsemi temami krepi dijakove zmožnosti izražanja z umetnostnozgodovinsko terminologijo ter skrbi za ustrezno govorno in pisno raven strokovnega jezika. Ob srečevanju z umetniškimi deli dijak razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnosti, da razmišlja o njih skupaj z drugimi, ob čemer razvija kritično mišljenje in aktivno državljsko držo. V stiku z umetnostjo lokalnega okolja in spoznavanjem nacionalne umetnostne dediščine krepi zavest o nacionalni identiteti. Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in povezovanju s kulturnim in družbenim okoljem. Tako prispeva k umevanju človeka kot telesnega, intelektualnega in duhovnega bitja ter civilizacijskega razvoja človeštva.

Cilji s področja **zdravja in dobrobiti** so usmerjeni v zaznavanje in prepoznavanje lastnega doživljanja ter zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. Ob obravnavi in analizi umetniških del učitelj dijake spodbuja in usmerja k prožnemu, odprtemu načinu razmišljanja, s katerim dijaki ozaveščajo lastno doživljanje in vedenje, prepoznavajo raznovrstnost v ožjih in širših okoljih ter krepijo zmožnost razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. Z ustvarjalnimi nalogami dijakom naredimo bolj sproščeno, kreativno vzdušje, ki jim omogoča notranje umirjanje in vzpostavljanje stika s samim seboj. Poleg tega neposredno srečevanje z umetniškimi deli v galerijah, muzejih in odprtih prostorih daje možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa in osebno izpolnitev, ki je pomemben del psihofizičnega zdravja in dobrobiti.

Pri vseh umetnostnozgodovinskih temah, zlasti pri raziskovanju in interpretaciji umetnostnih del ter kulturne dediščine, spodbujamo razvoj **digitalne kompetentnosti**. Za učinkovito poučevanje moramo biti tudi sami opremljeni z digitalno kompetentnostjo, o kateri se lahko natančneje poučimo v priročniku **DigComp 2.2 – Okvir digitalnih kompetenc za državljane z novimi primeri rabe znanja**, ki je dosegljiv na povezavi <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c>.

Glede na zastavljene cilje pri umetnostni zgodovini pri raziskovanju zgodovinskih virov ali umetnostnih del (digitalnih rekonstrukcij, videov, učnih gradiv idr.) razvijamo kompetence brskanja, iskanja, filtriranja podatkov, informacij in digitalnih vsebin, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=14>. Tako poglobljamo informacijsko pismenost in izboljšujemo strategije iskanja.

Kompetenco deljenja podatkov informacij in digitalnih vsebin z drugimi razvijamo tudi s samostojnim ali skupinskim delom. Z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij dijake seznanjamo s praksami navajanja virov in avtorstva, kar lahko raziščemo na povezavi <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=17>.

Ustvarjalno uporabo digitalne tehnologije in digitalnih orodij za ustvarjanje digitalnih vsebin (npr. videoposnetki, interaktivne predstavitve, digitalne infografike, digitalni katalogi lokalne kulturne dediščine ...) vključimo in razvijamo zlasti pri projektne delu. Kako uporabimo digitalna orodja in tehnologije za ustvarjanje znanja, lahko raziščemo na povezavi <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=52>.

Pri vseh umetnostnozgodovinskih temah, predvsem pri obravnavi arhitekture in urbanizma, učitelj razvija in uresničuje cilje s področja **trajnostnega razvoja**; tako lahko pri srečevanju s kulturno in naravno dediščino skupaj z dijaki presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin na lokalni, regionalni, nacionalni in globalni ravni. Spoznavanje umetnostne dediščine lokalnega in širšega prostora ter ekološko naravnanih sodobnih umetniških praks (ter arhitekturnih in oblikovalskih rešitev) oblikuje zavest o pomenu njenega ohranjanja in vzpostavlja ozaveščen odnos do naravnega in kulturnega okolja ter spodbuja dijakovo opredelitev za trajnostni razvoj. Med obravnavo umetniških projektov z ekološko problematiko se dijaki seznanjajo z razmislekom o kreativnih možnostih in eksperimentalnih pristopih pri soočanju z okoljsko krizo in varovanjem naravnega okolja.

V okviru umetnostne zgodovine so za udeležanje posameznih podkompetenc **podjetnosti** priložnosti predvsem na področju skupinskega in projektne dela ter izkustvenega učenja, pri čemer sta v ospredju podkompetenci ustvarjalnosti in sodelovanja. Dijak se lahko navezuje na lokalno okolje in njegovo umetnostno podobo, pri čemer išče problemske izzive in priložnosti za načrtovanje ustvarjalnih nalog ter z njihovim dejavnim uresničevanjem dela za dobrobit drugih (npr. priprava zloženke, spletnih strani, okroglice mize, ki obravnavajo lokalno kulturno dediščino in okolje, priprava in odprtje likovne razstave ali umetniškega dogodka ipd.); pri tem se lahko povezuje z vrstniki, predstavniki šolske in lokalne skupnosti idr.

7. Podpora digitalne tehnologije

Dijaki za sistematično in načrtno razvijanje posameznih digitalnih kompetentnosti potrebujejo digitalne naprave (računalniška učilnica ali mobilne naprave) in učitelja, ki bo zanje pripravil dejavnosti, da jih bodo izvajali pri pouku. Poleg tega bi jih moral učitelj naučiti uporabljati tudi morebitne aplikacije in orodja.

Slikovno gradivo pri umetnostni zgodovini ne pomeni le dobrodošle dodatne ilustracije učne snovi kot pri preostalih predmetih, ampak je primarni učni vir, iz katerega izhajamo pri konstrukciji znanja. Prav zato sta razvoj in dosegljivost učne tehnologije že od samega začetka vplivala na kakovost pouka. Zanj sta v sodobni šoli nujna računalnik in povezani digitalni projektor oz. zaslon, s katerima prikažemo kvalitetne reprodukcije in fotografije umetnin, iz katerih izhaja induktivno naravnana razlaga. Na kakovost vplivata tudi velikost prikaza in ustrezna zatemnitev učilnice.

Nujen je dostop do spleta, ki poleg ogledov virtualnih umetnostnih zbirk najpomembnejših muzejev in galerij ter virtualnih sprehodov po različnih institucijah, najdiščih in prizoriščih omogoča tudi ogled umetniških videov, posnetkov performansov in drugih umetniških dogodkov, ki jih fotografija kot statičen medij brez zvoka ne more korektno predstaviti. K temu se pridružuje še uporaba različnih didaktičnih aplikacij, platform in spletnih orodij ter programi, ki temeljijo na uporabi umetne inteligence.

Pri vseh oblikah slikovnega gradiva je pomembno zagotavljanje kvalitete ločljivosti, ohranjanja velikostnih razmerij in barvne korektnosti. Pozorni smo tudi na omejitve avtorskih pravic.

8. Strokovna in znanstvena gradiva

Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Rath, J., in Wittrock, M. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev* (prev. Sentočnik, S.). Zavod RS za šolstvo.

Dolšina Delač, M., Paulič, O., in Golob, N. (2023). *Učbenik za didaktiko umetnostne zgodovine*. Založba Univerze v Ljubljani, dostopno na: <https://doi.org/10.4312/9789612971441>

Donahue Wallace, K., La Follette, L., in Pappas, A. (ur.) (2008). *Teaching Art History with New Technologies: Reflections and Case Studies*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.

Rose, M., in Hendrick, T. L. (2018). Multisensory and Active Learning Approaches to Teaching Medieval Art. *Art History Pedagogy & Practice* 3 (1), članek 4, str. 28. 3. 1. 2021 dostopno na: <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/mkocu0j>

Rutar Ilc, Z. in Ostan, N. (ur.) (2022). *Vzgoja & izobraževanje: vizualna pismenost med umetnostjo in kulturo* 53(5). <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/21jvno2>

9. Primeri učiteljev

Zbir učnih priprav študentov pedagoške smeri druge stopnje študija umetnostne zgodovine je dostopen na spletni strani, ki je nastala v okviru predmeta sodobni pristopi k poučevanju in učenju umetnostne zgodovine na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

10. Priporočila za vrednotenje znanja (priporočeni načini izkazovanja znanja, opisni kriteriji)

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Preverjanje znanja vseskozi spremlja obravnavanje učne snovi na osnovi formativnega spremljanja. V obliki povratne informacije od dijaka k učitelju usmerja nadaljnje poučevanje: organizacijo učnih situacij in didaktično predelavo učne snovi. Povratna informacija ažurno poteka tudi v smeri od učitelja k dijaku, saj lahko na podlagi tega dijak spremeni svoje vedenje (sledenje pri pouku, izdelavo in organizacijo zapiskov, organizacijo časa za samostojno učenje in učne metode itn.) ter izboljša svoje znanje, veščine in kompetence. Povratna informacija je objektivna, konkretna in neposredna, a izrečena spoštljivo in spodbudno.

Ocenjevanje znanja poteka na različne načine oz. na vsaj dva od naslednjih: pisno, ustno, s pisnimi izdelki in ustnimi predstavami, ki jih učitelj smiselno vključi v svoj načrt ocenjevanja glede na zaporedje in način doseganja ciljev. Pri pisnem ocenjevanju upošteva, da je v naboru približno polovica nalog, ki preverja cilje na ravni minimalnih standardov, preostale naloge lahko posegajo na višje ravni, vedno pa v skladu s kognitivno zahtevnostjo zastavljenih ciljev. Meje za pisne ocene v obliki odstotkov ali števila točk učitelj določi pred začetkom šolskega leta. Pri drugih načinih ocenjevanja znanja (ustno, s pisnimi izdelki in ustnimi

predstavitvami) oceno oblikuje na podlagi opisnikov, ki jih prav tako pripravi pred začetkom šolskega leta. Na začetku šolskega leta dijake seznani s številom ocen, načini ocenjevanja, mejami za ocene in opisniki.

Pri ustnem ocenjevanju lahko upoštevamo naslednje opisnike:

Ocena	1 Dijak:	2 Dijak:	3 Dijak:	4 Dijak:	5 Dijak:
Opisniki	– ne navede nobene bistvene značilnosti umetnostnozgodovinskega obdobja ali smeri ali jih navede premalo; ne zna ga/je ustrezno kronološko ter geografsko umestiti; – ne navede nobenega avtorja in umetnine; – ne uporablja ustrezne terminologije; – ne poda nobene primerjave med posameznimi umetninami istega obdobja ali smeri ter med različnimi obdobji ali smermi.	– ob večji pomoči učitelja predstavi nekaj značilnosti umetnostnozgodovinskega obdobja ali smeri in ga/je z manjšimi napakami kronološko ter geografsko umesti; – navede vsaj enega avtorja in umetnino; – uporablja terminologijo, a ne vedno ustrezno in ne dosledno; – ob večji pomoči učitelja podaja vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami istega obdobja ali smeri ter med različnimi obdobji ali smermi.	– ob pomoči učitelja predstavi nekaj značilnosti umetnostnozgodovinskega obdobja ali smeri in ga/je ustrezno kronološko ter geografsko umesti; – predstavi posamezne umetnostne zvrsti; – navede nekaj najpomembnejših avtorjev in umetnin; – uporablja ustrezno terminologijo, vendar ne dosledno; – ob pomoči učitelja podaja vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami istega obdobja ali smeri ter med različnimi obdobji ali smermi.	– ob manjši pomoči učitelja predstavi splošne značilnosti umetnostnozgodovinskega obdobja ali smeri in ga/je ustrezno kronološko ter geografsko umesti; – predstavi posamezne umetnostne zvrsti; – navede večino najpomembnejših avtorjev in umetnin; – uporablja ustrezno terminologijo, pri čemer je skoraj v celoti dosleden; – podaja vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami istega obdobja ali smeri ter med različnimi obdobji ali smermi.	– samostojno predstavi splošne značilnosti umetnostnozgodovinskega obdobja ali smeri in ga/je ustrezno kronološko ter geografsko umesti; – predstavi posamezne umetnostne zvrsti; – navede vse najpomembnejše avtorje in umetnine; – uporablja ustrezno terminologijo, pri čemer je popolnoma dosleden; – podaja smiselne primerjave med posameznimi umetninami istega obdobja ali smeri ter med različnimi obdobji ali smermi.

Pri ocenjevanju pisnih izdelkov lahko upoštevamo naslednje opisnike:

Ocena Opisniki po kategorijah	1 Dijak:	2 Dijak:	3 Dijak:	4 Dijak:	5 Dijak:
Strokovna ustreznost	– pisnega izdelka se ni lotil ali ga ni dokončal; – je pomanjkljivo predstavil temo.	– je zadovoljivo predstavil temo, a se je večkrat ponavljal ter izpostavil le očitna in pogosto banalna dejstva.	– je načeloma korektno predstavil temo, a se je nekajkrat ponavljal ter izpostavil predvsem očitna in pogosto banalna dejstva.	– je korektno predstavil temo, a informacij ni kritično vrednotil in jih povezal v izvirno celoto, zbral je vsebinsko pestre in aktualne podatke.	– je celostno (z več vidikov) predstavil temo, pri čemer je informacije kritično vrednotil in jih povezal v izvirno celoto, zbral je vsebinsko pestre in aktualne podatke, ki so relevantni za izbrano likovno delo.
Terminološka ustreznost	– pisnega izdelka se ni lotil ali ga ni dokončal; – ni uporabljal ali je napačno uporabljal strokovno terminologijo; – besedilo ni berljivo.	– je deloma pravilno uporabljal strokovno terminologijo, a pri tem ni upošteval ciljne publike (potencialnih bralcev), zato je strokovno besedišče preveč laično/prezahtevno; – besedilo je težko berljivo.	– je sicer pravilno uporabljal strokovno terminologijo, a pri tem ni upošteval ciljne publike (potencialnih bralcev), zato je strokovno besedišče preveč laično/prezahtevno; – besedilo je berljivo.	– je pravilno uporabljal strokovno terminologijo in pri tem upošteval ciljno publiko (potencialne bralce); – besedilo je lahko berljivo.	– je pravilno uporabljal strokovno terminologijo in pri tem upošteval ciljno publiko (potencialne bralce); – besedilo je tekoče berljivo.
Zbiranje in navajanje virov	– pisnega izdelka se ni lotil ali ga ni dokončal; – ni navedel virov ali je pomanjkljivo navedel en sam vir; – ni uporabil zanesljivih oz. preverljivih podatkov.	– je uporabil le nekaj lahko dosegljivih virov, ki jih je pomanjkljivo in nedosledno navedel; – z viri ni pokril skoraj nobenega od vidikov likovnega dela (vsebinske, formalne in slogovne analize), ki ga je obravnaval.	– je uporabil več lahko dosegljivih virov, a jih je pomanjkljivo ali nedosledno navedel; – z viri ni pokril vseh vidikov likovnega dela (vsebinske, formalne in slogovne analize), ki ga je obravnaval.	– je uporabil različne vire, ki jih ni dosledno navedel; – z viri je pokril vse vidike likovnega dela (vsebinske, formalne in slogovno analizo), ki ga je obravnaval.	– je uporabil različne vire, ki jih je dosledno navedel; – s kritično izbranimi viri je pokril vse vidike likovnega dela (vsebinske, formalne in slogovno analizo), ki ga je obravnaval.
Umestitev v širši kontekst	– pisnega izdelka se ni lotil ali ga ni dokončal;	– je pri obravnavanju teme le delno upošteval širši kontekst, a manj	– je pri obravnavanju teme upošteval širši kontekst, a manj	– je pri obravnavanju teme upošteval širši kontekst, ki ga je	– je pri obravnavanju teme upošteval širši kontekst, ki ga je

	– je temo obravnaval izolirano in pomanjkljivo; – umetniškega dela ni povezoval oz. ga primerjal z drugimi in ni opisal njegovega pomena za lokalno oz. širše okolje.	prepričljivo, saj ni navedel primerjav in sorodnih del, družbenih vplivov ipd.; – ni izpostavil pomena umetniškega dela za lokalno oz. širše okolje.	prepričljivo, saj je navedel le delno ustrezne primerjave, le eno sorodno delo oz. je le približno nakazal vpetost v družbo; – je zgolj nakazal pomen umetniškega dela za lokalno oz. širše okolje.	korektno opisal: navedel je primerjave in sorodna dela, družbene vplive ipd.; – je izpostavil pomen umetniškega dela za lokalno oz. širše okolje.	prepričljivo opisal: navedel je smiselne primerjave in sorodna dela, družbene vplive ipd.; – je izpostavil pomen umetniškega dela za lokalno oz. širše okolje.
Spremljevalne aktivnosti/naloge: portfolio, delovni proces in upoštevanje nasvetov učitelja/mentorja	– pisnega izdelka se ni lotil ali ga ni dokončal; – ni opravil ali dokončal vseh spremljevalnih aktivnosti/nalog; – ni izdelal vseh predvidenih izdelkov; – ni upošteval popravkov, komentarjev, dopolnil in nasvetov mentorja.	– je opravil večino spremljevalnih aktivnosti/nalog, nekatere pomanjkljivo in površno; – je izdelal vse izdelke, a z nizko stopnjo izvirnosti, pri tem večinoma ni upošteval navodil; – ni upošteval popravkov, komentarjev, dopolnil in nasvetov mentorja.	– je opravil vse spremljevalne aktivnosti/naloge, nekatere pomanjkljivo ali površno; – je izdelal vse izdelke, a z nizko stopnjo izvirnosti, pri tem pa ni vedno upošteval navodil; – ni v celoti upošteval popravkov, komentarjev, dopolnil in nasvetov mentorja.	– je korektno opravil vse spremljevalne aktivnosti/naloge; – je izdelal vse izdelke, ki so korektni in sledijo danim navodilom; – je v celoti upošteval popravke, komentarje, dopolnila in nasvete mentorja ter konstruktivna opažanja sošolcev.	– je suvereno in natančno opravil vse spremljevalne aktivnosti/naloge; – je izdelal vse izdelke, ki so izvirni in sledijo danim navodilom; – je v celoti upošteval popravke, komentarje, dopolnila in nasvete mentorja ter konstruktivna opažanja sošolcev.

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

UMETNOST PRAZGODOVINE IN STARIH KULTUR: ZAČETKI LIKOVNEGA IZRAŽANJA IN UMETNOST PO VOLJI BOGOV IN VLADARJEV

IZBIRNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost v obdobju prazgodovine in starih kultur.

V tematskem sklopu prazgodovinske umetnosti so poudarjeni človekovi začetki likovnega izražanja v kamenu dobi in dobi kovin, s katerim se človek razločuje od živali. Izpostavljene so ključne umetnostne stvaritve (npr. jamska poslikava, votivni predmet, vaško naselje), ki so vpete v okoliščine prazgodovinskih skupnosti z razvojem od nomadskih skupnosti do stalne naselitve v vaseh. Izpostavljeni sta megalitska gradnja ter razpetost med naturalizmom in stilizacijo oz. shematizacijo v slikarstvu in kiparstvu.

V tematskem sklopu, posvečenem mezopotamski in egipčanski umetnosti po volji bogov in vladarjev, je poudarjena vloga slavljenja božanstev in vladarjev v kontekstu začetka civilizacije z izumom pisave ter razvoja mest in držav z družbeno razslojenostjo in patriarhatom. V povezavi s kultom vladarja kot posrednika med bogovi in človeštvom so kot ključne umetnostne naloge izpostavljeni egipčanski tempelj in egipčanska grobnica (zlasti v obliki piramide, s stenskimi poslikavami v notranjščini) kot kraj faraonovega prehoda v posmrtno življenje in božanski status ter zigurat in mezopotamska vladarjeva palača z reliefnim kiparskim okrasjem kot sedež njegove absolutne oblasti. Predstavljene so ključne vsebine umetnosti starih kultur (npr. zaščitniška bitja, upodobitev vladarja, upodobitve bogov itn.) in najpomembnejše oblikovne značilnosti (npr. kompozitni način upodabljanja, pomenska ali hierarhična perspektiva, monumentalnost arhitekturnih objektov).

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Pri obravnavanju prazgodovinskih obdobji zaradi odsotnosti pisnih virov učitelj poudari pomen materialnih ostankov za razumevanje življenja in odnosa do smrti oz. presežnega v preteklosti, pri čemer opozori na odprtost obstoječih interpretacij in datacij. Pri obravnavanju umetnosti starih kultur izpostavi prevlado kulturne arhitekture in prežetost umetnosti s politeističnimi religijami ter njeno vlogo v službi božanskih vladarjev.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Poučevanje in učenje temeljita na vključevanju zgodovinskega in geografskega predznanja, s katerim vzpostavimo vzročno-posledično razlago ter tako osmislimo razvoj prazgodovinske umetnosti, pa tudi umetnosti Mezopotamije in starega Egipta ter egejskih kultur.

Obravnavanje umetnosti prazgodovine je usmerjeno v spoznavanje dediščine lokalnega okolja, ki je na ogled v pokrajinskih muzejih in nacionalnih ustanovah.

Aktualizacijo lahko izvedemo v obliki diskusije o množičnem turizmu, ki popularizira pa tudi siromaši zapuščino starih kultur.

CILJI

Dijak:

I: spozna pomen prazgodovinskih začetkov likovnega izražanja in vzpostavlja odnos do prazgodovinske kulture in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega;

SC (1.3.1.1)

I: odkriva mezopotamsko in egipčansko umetnost kot uveljavljanje volje vladarjev in odslikave religioznega razumevanja sveta, pri čemer za raziskovanje teh kultur išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih, ter izboljšuje osebne strategije iskanja;

SC (4.1.1.1)

I: prepozna vrednost materialnih virov za odkrivanje preteklosti;

I: s spoznavanjem lokalne prazgodovinske dediščine doživlja kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju;

SC (1.3.5.1)

I: z interpretiranjem materialnih ostalin razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost.

SC (3.1.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

opiše začetke umetniške ustvarjalnosti v različnih obdobjih prazgodovine in pojasni vlogo umetnosti v teh obdobjih;

navede in predstavi značilne arheološke ostanke iz posameznih obdobj prazgodovine (npr. jamska poslikava, votivni predmeti, megalitske strukture);

predstavi oblikovne značilnosti izdelkov iz različnih obdobj prazgodovine in jih primerja med seboj;

predstavi domnevno vsebino prazgodovinskih izdelkov, tako da poimenuje najpogostejše motive (npr. paleolitske Venere, upodobitve živali, piktogrami) in pojasni njihova domnevna sporočila;

razloži vlogo mezopotamske in egipčanske umetnosti v kulturah starih civilizacij;

ob izbranih umetninah predstavi egipčansko grobno in tempeljsko arhitekturo s kiparskim in slikarskim okrasom ter mezopotamsko mesto z ziguratom in kraljevo palačo, okrašeno z reliefi;

predstavi vsebinske in oblikovne značilnosti kiparskih upodobitev vladarjev v teh dveh obdobjih, pojasni njihova sporočila in jih primerja med seboj;

ob izbranih kiparskih in slikarskih umetninah predstavi značilnosti upodobitve figure v egipčanskem kanonu;

predstavi pomen arheoloških odkritij za razumevanje razvoja človeka in njegovega odnosa do sveta;

pri analizi umetnin kot materialnih virov upošteva odprtost interpretacije;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

◦ megalit ◦ monolit ◦ menhir ◦ dolmen ◦ kromleh ◦ kolišče ◦ votivni predmet ◦ idol ◦ antropomorfen
 ◦ gradišče ◦ situla ◦ torevtika ◦ friz ◦ tempelj ◦ zigurat ◦ stela ◦ hierarhična ali pomenska perspektiva
 ◦ palača ◦ citadela ◦ prestolna dvorana ◦ podij ◦ draperija ◦ ploskovit ◦ grobnica ◦ mastaba ◦ piramida
 ◦ polihromacija ◦ aleja ◦ osna usmerjenost ◦ obelisk ◦ pilon ◦ peristil ◦ hipostil ali hipostilna dvorana
 ◦ cela ◦ sfiga ◦ posmrtna maska ◦ shematizacija ◦ stilizacija ◦ idealizacija

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Preverjanje znanja vseskozi spremlja obravnavanje učne snovi na osnovi formativnega spremljanja. V obliki povratne informacije od dijaka k učitelju usmerja nadaljnje poučevanje: organizacijo učnih situacij in didaktično predelavo učne snovi. Povratna informacija ažurno poteka tudi v smeri od učitelja k dijaku, saj lahko na podlagi tega dijak spremeni svoje vedenje (sledenje pri pouku, izdelavo in organizacijo zapiskov, organizacijo časa za samostojno učenje in učne metode itn.) ter izboljša svoje znanje, veščine in kompetence. Povratna informacija je objektivna, konkretna in neposredna, a izrečena spoštljivo in spodbudno.

Ocenjevanje znanja poteka na različne načine oz. na vsaj dva od naslednjih: pisno, ustno, s pisnimi izdelki in ustnimi predstavitvami, ki jih učitelj smiselno vključi v svoj načrt ocenjevanja glede na zaporedje in način doseganja ciljev. Pri pisnem ocenjevanju upošteva, da je v naboru približno polovica nalog, ki preverja cilje na ravni minimalnih standardov, preostale naloge lahko posegajo na višje ravni, vedno pa v skladu s kognitivno zahtevnostjo zastavljenih ciljev. Meje za pisne ocene v obliki odstotkov ali števila točk učitelj določi pred začetkom šolskega leta. Pri drugih načinih ocenjevanja znanja (ustno, s pisnimi izdelki in ustnimi

predstavitvami) oceno oblikuje na podlagi opisnikov, ki jih prav tako pripravi pred začetkom šolskega leta. Na začetku šolskega leta dijake seznani s številom ocen, načini ocenjevanja, mejami za ocene in opisniki.

OPISNI KRITERIJI

Opisni kriteriji so navedeni v specialnih didaktičnih priporočilih v posebnem poglavju učnega načrta.

UMETNOST ANTIČNE GRČIJE: V TEMELJU EVROPSKE KULTURE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost v obdobju antične Grčije.

Tematski sklop grške polis kot središča umetnosti odlikava vpetost v družbenopolitične okoliščine (mreža samostojnih malih mestnih držav grških plemen s skupnimi, panhelenskimi svetišči in preročišči ter kolonijami), pri čemer izpostavi/predstavi umetnine klasične dobe, ki odražajo ideje demokracije, politeizma in iskanje harmonične lepote. Grško mesto (polis) je organizirano okrog dveh polov, profane agore in sakralne akropole, ki predstavljata središči življenja mestne skupnosti in sta zato tudi umetnostno izpostavljeni s premišljeno oblikovanimi arhitekturnimi objekti ter kiparskim in slikarskim okrasom z upoštevanjem načel simetrije in harmoničnih proporcev. Najbolj izpostavljena arhitekturna naloga je tempelj, kiparstvo se osredotoča predvsem na oblikovanje človeške figure (realistična postavitev v kontrapostu in idealiziranje).

V tematskem sklopu zlivanja kultur v helenistični umetnosti je ta umetnost predstavljena kot nadaljnji razvoj klasične umetnosti, ki v multikulturni Aleksandrovi državi pridobi nov pomen in naloge ter prevzema vplive vzhodnih kultur, zlasti perzijske. V okviru spremenjenih družbenopolitičnih okoliščin (svetovna država Aleksandra Velikega, helenistična kraljestva) umetnost zavzame očitno propagandno funkcijo v službi vladarja. Kot nova naloga se uveljavi vladarski portret, v oblikovanju človeških figur pa postanejo značilni dramatična razgibanost in poudarjeni čustveni izrazi. V slikarstvu je dosežen vtis polnoplastičnosti teles in poglobljanja prostora.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V središču pozornosti je umetnost antične Grčije kot eden od ključnih temeljnih kamnov sodobne zahodnoevropske identitete ter njene idejne in estetske profiliranosti. Ker je bila na začetku razvoja vede umetnostne zgodovine ustoličena kot estetska in idejna norma za vrednotenje preostalih slogovnih obdobj, je za več stoletij postala sinonim za t. i. klasično umetnost in je pomenila vrhunec umetniške lepote.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Poučevanje in učenje antične grške umetnosti temelji na obravnavanju izbranih umetnin iz različnih obdobj grške umetnosti (arhaične, klasične in helenistične dobe) in primerjavami med njimi.

Učitelj v interpretacijo vpleta ključne ideje, ki so se oblikovale v grški družbi in še danes močno zaznamujejo zahodnoevropski vrednotni horizont, npr. grško demokracijo, tekmovalnost in olimpijske igre, zdrav duh v

zdravem telesu, povezanost konceptov lepote in dobrote, harmoničnost kot merilo lepote itn. Ob tem nakaže pomembno vlogo grške umetnosti kot zgleda za kasnejša obdobja tako, da pokaže nekaj znanih primerov.

CILJI

Dijak:

○: spoznava grško umetnost arhaične in klasične dobe znotraj polis, ki je središče umetniške produkcije, pri čemer za raziskovanje tematike uporablja tudi digitalna orodja (npr. iskanje spletnih rekonstrukcij ipd.) in izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja;

SC (4.1.1.1)

○: raziskuje pomen pripadnosti grški polis, s katero je prepojena grška klasična umetnost, ter preko tega krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnostim za lastno dobrobit in dobrobit drugih;

SC (1.2.3.1)

○: z razumevanjem starogrškega pojmovanja harmonično skladnega človeškega telesa kot rezultata vadbe v različnih športnih disciplinah razvija pozitiven odnos do gibanja;

SC (3.2.1.2)

○: spoznava helenistično umetnost kot rezultat zlivanja grške kulture z vzhodnimi kulturami;

○: ozavešči pomen in vlogo umetnosti antične Grčije kot zgleda za kasnejša obdobja;

I: s spoznavanjem skupnih evropskih kulturnih korenin oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.

SC (5.1.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

predstavi arhaično in klasično grško umetnost, tako da pojasni njeno vlogo znotraj grške polis, ki je organizirana okrog agore in akropole;

navede temeljne arhitekturne elemente stebrih redov in pojasni njihovo funkcijo **ter predstavi arhitekturne značilnosti templja**, razloži njegovo vlogo v grški polis in pojasni estetska načela gradnje;

predstavi oblikovne značilnosti kiparskih umetnin iz arhaične in klasične dobe, jih primerja med seboj in ovrednoti klasični lepotni kanon;

ob izbranih kiparskih in slikarskih umetninah poimenuje tipične neposredno spoznavne in ikonografske motive (npr. moški akt, izbrani mitološki prizori, kentavromahija) ter povzame vsebino in pojasni njihova sporočila;

pojasni vpliv spremenjenih družbenih razmer v helenistični državi na razvoj umetnosti in razume nastanek novih središč helenistične umetnosti;

predstavi oblikovne značilnosti kiparskih umetnin iz obdobja helenizma in razloži njihove vsebinske značilnosti, tako da poimenuje tipične neposredno spoznavne in ikonografske motive (npr. ženski akt, vladarski portret, mitološke zgodbe, gigantomahija) ter povzame vsebino in pojasni njihova sporočila,

prepozna tipične arhitekturne in kiparske naloge ter jih zna (slogovno in vsebinsko) uvrstiti v klasično ali helenistično obdobje;

ob izbranih umetninah predstavi helenistični lepotni kanon, ga primerja s klasičnim in ju ovrednoti;

na izbranih umetninah iz poznejših obdobj prepozna vsebinske in/ali slogovne elemente grške umetnosti in pojasni njihovo vlogo;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

- megaron ◦ kiklopska gradnja ◦ tolos ◦ nagrobni spomenik ali nagrobnik ◦ arhajski nasmešek ◦ agora
- amfora ◦ stoa ◦ propileje ◦ stilobat ◦ pronaos ◦ naos ali cela ◦ kaneliran ◦ timpanon ◦ kariatida ◦ steber
- ogredje ◦ arhitrav ◦ baza ◦ deblo ◦ kapitel ◦ dorski stebrni red ◦ jonski stebrni red ◦ triglif ◦ metopa
- krizelefantinski ◦ kontrapost ◦ patos ◦ akropola ◦ korintski stebrni red ◦ kuros ◦ kora ◦ vazno slikarstvo
- polnoplastičnost ali voluminoznost ◦ mimezis ◦ kanon ◦ oltar ◦ akt

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Svetujejo se različni načini izkazovanja znanja. Proces učenja in znanja dijakov se ugotavlja s formativnim spremljanjem, preverjanje in ocenjevanje pa se izvajata klasično (ustno ocenjevanje znanja, pisni preizkusi znanja) in z drugimi raznovrstnimi načini, s katerimi dijaki izkažejo poznavanje in razumevanje obravnavanih vsebin; ti načini so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST ANTIČNEGA RIMA: V SLUŽBI REPUBLIKE IN CESARSTVA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost v obdobju antičnega Rima.

V tematskem sklopu rimska umetnost v službi republike je izpostavljeno rimsko mesto, ki je prizorišče javnega in zasebnega življenja rimskih državljanov, opremljeno z infrastrukturo za njihovo vsakdanje življenje. Izpostavljene so najpomembnejše arhitekturne naloge (npr. forum z baziliko in templjem, domus), poudarjena je masivna gradnja z loki in oboki, ki jo omogoča betonska gradbena tehnika. V kiparstvu je kot naloga izpostavljen individualiziran, verističen republikanski portret. Predstavljen je vpliv etruščanske in grške umetnosti na rimsko republikansko umetnost.

V tematskem sklopu rimska umetnost v vlogi poveličevanja imperija so izpostavljene arhitekturne in kiparske naloge, ki rimsko mesto, kakršno se je že izoblikovalo v republikanskem obdobju in ki še vedno ohranja vlogo središča rimskega življenja, dopolnijo z novimi vsebinskimi in oblikovnimi poudarki. Estetsko bolj domišljen cesarski forum, slavalok in slavlilni steber z upodobitvami zgodovinskih prizorov ter idealiziran cesarski portret po grških vzorih imajo vlogo poveličevanja cesarja in cesarstva. Poudarjena sta intenziviran vpliv grške kulture in umetnosti na rimsko umetnost (mdr. pomen rimskega monumentalnega slikarstva za ohranjanje in nadaljevanje grških vzorov) ter širjenje rimske kulture in umetnosti na področja, ki so z osvojitvami postala del rimskega cesarstva.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Posebej se posvetimo dediščini rimske antike na območju današnje Slovenije.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri obravnavanju umetnosti antičnega Rima učitelj enako kot pri umetnosti antične Grčije izpostavi njeno temeljno vlogo pri izgrajevanju sodobne zahodnoevropske identitete in formiranju njenih vrednot. Pozornost usmerja na arhitekturne vrhunce, ki so v kasnejših stoletjih mnogokrat prepoznani kot vzor in primer t. i. klasične umetnosti.

Učitelj v pouk vključuje terensko delo, usmerjeno v antično dediščino lokalnega okolja, ki je običajno na ogled bodisi na najdiščih *in situ* bodisi v pokrajinskih muzejih in nacionalnih ustanovah ter s tem izpostavlja konservatorsko problematiko.

Aktualizacije temeljijo na prepoznavanju klasičnih vzorov v arhitekturi poznejših obdobj in v sodobnem času ter v prepoznavanju sporočil, ki jih posreduje prisotnost klasičnih arhitekturnih elementov. Učitelj lahko izvede aktivnost prepoznavanja rimskih arhitekturnih tipov v ožji ali širši okolici.

CILJI

Dijak:

O: raziskuje postopno izoblikovanje umetnosti antičnega Rima v rimski republiki pod etruščanskim in grškim vplivom ter z vključevanjem tehnoloških novosti in materialov;

I: s spoznavanjem načel in principov rimskega urbanizma kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogojene z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem;

SC (2.2.2.1)

O: odkriva spremenjeno vlogo umetnosti v obdobju rimskega cesarstva, ki je usmerjena v povečevanje cesarja in imperija;

O: spoznava rimsko antično dediščino na ozemlju današnje Slovenije;

I: s spoznavanjem lokalne antične dediščine doživlja kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem;

SC (1.3.5.1)

O: ozavešča pomen in vlogo umetnosti imperialnega Rima kot zgleda za kasnejša obdobja.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

navede in pojasni temeljne vplive etruščanske in grške umetnosti na umetnost republikanskega Rima;

prepozna značilne arhitekturne elemente ter pojasni vlogo novih gradbenih materialov in tehnologij oz. inženirskih novosti pri razvoju urbanističnih in arhitekturnih rešitev;

predstavi tipično rimsko mesto in arhitekturne tipe iz časa republike (forum z baziliko in templjem, domus itn.), tako da jih opiše ter pojasni organiziranost mesta okrog foruma kot središča življenja mestne skupnosti in pomen posameznih arhitekturnih tipov za delovanje države;

navede in pojasni temeljno kiparsko nalogo v dobi republikanskega Rima (republikanski portret);

predstavi široko tipologijo cesarskih arhitekturnih spomenikov, jih poimenuje ter razloži in pojasni njihovo propagandno vlogo;

predstavi kiparske spomenike iz časa cesarstva, v katerih se uveljavlja imperialna ikonografija (npr. slavlilni steber, konjeniški spomenik, slavolok itn.), tako da predstavi vsebinske in oblikovne značilnosti ter jih primerja z republikanskimi;

na umetninah, ki pri pouku niso bile posebej obravnavane, prepozna tipične kiparske naloge in jih zna (slogovno in vsebinsko) uvrstiti v republikansko ali cesarsko obdobje;

predstavi vlogo rimskega monumentalnega slikarstva ter pojasni njegov pomen za ohranjanje in nadaljevanje grških vzorov;

predstavi najpomembnejše spomenike rimske umetnosti na slovenskih tleh in jih primerja z umetninami, nastalimi v Rimu in drugih večjih središčih;

umesti antično dediščino lokalnega okolja v širši kontekst rimske umetnosti;

na izbranih umetninah iz poznejših obdobj prepozna vsebinske in/ali slogovne elemente rimske umetnosti in pojasni njihovo vlogo;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

◦ terakota ◦ toskanski stebrni red ◦ kvadriga ◦ gomila ◦ sarkofag ◦ nekropola ◦ forum ◦ bazilika ◦ glavna ali srednja ladja ◦ stranska ladja ◦ apsida ◦ kupola ◦ okulus ◦ pilaster ◦ amfiteater ◦ cirkus ◦ terme
◦ slavolok ◦ konjeniški spomenik ◦ polsteber ◦ busta ◦ inzula ◦ domus ◦ vila ◦ kardo ◦ dekumanus ◦ toga
◦ enkavstika ◦ mitraizem ◦ lok ◦ verizem ◦ urbs quadrata ◦ slavlilni steber ◦ portret ◦ kasetiran
strop/obok/kupola ◦ mavzolej

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Uresničevanje ciljev in preverjanje standardov znanja naj učitelj preverja sproti ob obravnavi teme. Pomembno je, da učitelj dijakom poda povratno informacijo, ki temelji na opisnih kriterijih. Standarde znanja iz omenjene teme lahko ocenjuje ustno, pisno ali pa ocenjuje tudi različne izdelke dijakov. Priporočamo formativno spremljanje učenja in znanja dijakov. Za ocenjevanje izdelkov je treba pripraviti opisne kriterije. Raznovrstni drugi načini izkazovanja znanja za obvezno temo so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST ZGODNJEGA SREDNJEGA VEKA: UVELJAVLJANJE KRŠČANSTVA IN OBUJANJE RIMSKE CESARSKE TRADICIJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost zgodnjega srednjega veka v dveh tematskih sklopih: izoblikovanje in uveljavljanje krščanske umetnosti ter preživetje in obujanje rimske cesarske tradicije v zgodovinskem kontekstu (vloga krščanstva v obdobju pozne antike in preseljevanja ljudstev, vzpon Bizantinskega cesarstva ter vzpostavitev zahodnega cesarstva pod dinastijama Karolingov in Otonov).

Prvi tematski sklop se osredotoča na uveljavljanje krščanstva in s tem osrednje umetnostne naloge, ki se izoblikujejo v posameznih obdobjih (npr: longitudinalno zasnovana starokrščanska bazilika s slikarskim okrasom, mozaično okrašena bizantinska centralna cerkev s kupolo, iluminirani rokopisi). Med njimi je izpostavljena cerkev s kiparskim in slikarskim okrasjem, ki najceloviteje odraža nove koncepte, vsebine in oblikovanje slogovnih izrazov v razvoju zgodnesrednjeveške umetnosti. Predstavljeni so ključni ikonografski motivi (npr. Kristus dobri pastir, Majestas Domini, Križani), ki se uveljavijo v kiparstvu, stenskem slikarstvu in knjižni iluminaciji. Na ravni oblikovnih značilnosti je nakazan razpon od skrajne ploskovitosti, stiliziranosti in geometrizacije do bolj realističnih pristopov in polnoplastičnega oblikovanja figur.

V drugem tematskem sklopu je izpostavljen pomen rimskega cesarstva kot temelja državnih oblik, civilizacijskih norm in kulturnih politik, ki zaznamujejo umetnost obdobja od pozne antike do otonske renesanse. Spremljamo prevzemanje in preoblikovanje antičnih prostorskih zasnov in arhitekturnih prvin. Pri tem je poudarek na razumevanju bistvenih razlogov za spremembe, ki zaznamujejo razvoj sakralne arhitekture: prilagajanje potrebam krščanske liturgije, vzpostavljanje novih estetskih načel in simbolnih poudarkov v oblikovanju prostora ter izpostavljenost krščanskih vsebin in sporočilne vrednosti kiparskega in slikarskega okrasja.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Zaradi kompleksnosti in mnogoplastnosti obdobja zgodnjega srednjega veka učitelj še posebej izpostavi skupno tendenco prehoda od antične, realistično mimetične umetnosti do idejno usmerjene in s krščanstvom prežete umetnosti srednjega veka, poudari pa tudi razpon slogovnih pristopov.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Poučevanje in učenje zgodnjerednjeveške umetnosti se navezuje na znanje zgodovine in temelji na učilih, kot so tematski zemljevidi in primerjalne tabele, ki pomagajo razjasniti heterogeno podobo zgodnjega srednjega veka ter živahen prenos likovnih vzorcev in motivov po Evropi.

Ob širokem naboru slikovnega gradiva učitelj opozarja na zahtevnost oblikovanja krščanske ikonografije (zapleten svet starokrščanskih simbolov, svetopisemski prizori itn.). Svet starokrščanskih simbolov se lahko aktualizira v luči sodobnih logotipov oz. piktogramov.

CILJI

Dijak:

- odkriva umetnost zgodnjega srednjega veka kot umetnost uveljavljajočega se krščanstva;
- spozna pomen preživetja rimske cesarske tradicije za izoblikovanje umetnosti v zgodnjem srednjem veku;
- pri spoznavanju zvrsti in analiziranju likovnih del zgodnjega srednjega veka se izraža z ustrezno umetnostnozgodovinsko terminologijo in skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika;
- SC (1.1.2.2)

I: s spoznavanjem kulturne in umetnostne heterogenosti zgodnjega srednjega veka gradi na zavedanju in prepoznavanju raznovrstnosti v ožjih (oddelek, vrstniki, družina) in širših okoljih (šola, lokalna skupnost, družba) sodobne družbe.

SC (3.3.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

opiše vplive uveljavljajočega se krščanstva in vlogo preseljujočih se ljudstev na izoblikovanje umetnosti v zgodnjem srednjem veku;

navede in pojasni temeljne umetnostne naloge uveljavljajočega se krščanstva v posameznih obdobjih zgodnjega srednjega veka (longitudinalno zasnovana starokrščanska bazilika s slikarskim okrasom, mozaično okrašena bizantinska centralna cerkev s kupolo, iluminirani rokopisi itd.);

prepozna nove ikonografske motive uveljavljajočega se krščanstva (npr. starokrščanski simboli, Kristus dobri pastir, Majestas Domini), povzame vsebino in pojasni njihova sporočila;

izbrane umetnine vsebinsko in slogovno analizira ter prepozna in pojasni raznovrstne kulturne elemente umetnosti zgodnjega srednjega veka;

pojasni razloge za nadaljevanje rimske cesarske tradicije **v umetnosti zgodnjega srednjega veka**;

predstavi prevzemanje in preoblikovanje **antičnih arhitekturnih tipov in elementov v zgodnjem srednjem veku** ter pojasni njihov pomen za nadaljnji razvoj (sakralne) arhitekture;

izbrane umetnine zgodnjega srednjega veka, ki nadaljujejo rimsko cesarsko tradicijo, vsebinsko in oblikovno analizira, tako da prepozna in pojasni **elemente rimske cesarske umetnosti**;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

◦ katakombe ◦ orant ali oranta ◦ transept ◦ oltar ◦ slavoločna stena ◦ narteks ◦ prezbiterij ◦ nimb
 ◦ baptisterij ◦ banjasti obok ◦ ambulatorij ◦ empora ali galerija ◦ ikona ◦ samostan ◦ pleteninasta
 ornamentika ◦ fibula ◦ celični emajl ◦ evangeliar ◦ kodeks ◦ skriptorij ◦ pergament ◦ iniciala ◦ križni
 hodnik ◦ evharistija ◦ tipizacija ◦ kapiteljska dvorana ◦ iluminirani rokopis

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Izhaja se iz učnih ciljev in standardov znanja, ki jih učitelj preverja ob obravnavi teme in pred pisnim ocenjevanjem znanja. Priporočamo formativno spremljanje in preverjanje znanja in učenja. Načini ocenjevanja znanja: pisno in ustno ter ocenjevanje izdelkov in drugih učnih dosežkov dijakov s pomočjo opisnih kriterijev. Drugi raznovrstni načini izkazovanja znanja so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST ROMANIKE: ZMAGOSLAVJE KRŠČANSKE VERE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost romanike v času visokega srednjega veka. Pri obravnavanju snovi se osredotočamo na dva tematska sklopa: samostan kot versko, gospodarsko in kulturno središče ter na romanja k svetim krajem, ki sta vpeta v družbenopolitične okoliščine (uveljavitev fevdalizma in Svetega rimskega cesarstva, izoblikovanje krščanske cerkvene organizacije z mrežo samostanov, stolnic in romarskih krajev, tesna povezava posvetnih in svetih oblasti, pa tudi spori med njimi). Kot umetnostna naloga, ki najceloviteje odraža nove koncepte, vsebine in oblikovanje slogovnih izrazov v razvoju romanske umetnosti, je v obeh tematskih sklopih posebej izpostavljena cerkev s kiparskim in slikarskim okrasjem, ki predstavlja božjo trdnjavo na zemlji.

V prvem tematskem sklopu je izpostavljen samostan kot versko, gospodarsko in kulturno središče tedanjega življenja s ključnimi umetnostnimi nalogami: samostanski kompleks s križnim hodnikom in drugimi prostori oz. poslopji, kiparsko okrašena samostanska cerkev ter iluminirani rokopisi, ki so jih izdelovali v samostanskih skriptorijih.

Drugi tematski sklop se nanaša na romanja k svetim krajem, kot ključni nalogi sta izpostavljena romarska cerkev in relikviarij.

Z obema sklopoma so v vsebinskem smislu povezani tudi novi ikonografski motivi (poslednja sodba, zmagovalni Kristus, Kristus sodnik). Kot ključne oblikovne značilnosti romanskega sloga so v arhitekturi poudarjeni masivna gradnja, polkrožni lok, banjasti obok in vezani sistem, v kiparstvu in slikarstvu hierarhična ali pomenska perspektiva, statičnost, stiliziranost, ploskovitost, manj izrazita polnoplastičnost figur in nezanimanje za tridimenzionalnost prostora.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Poučevanje in učenje romanske umetnosti izhaja iz zavesti o religiozni naravi umetnin, ki so namenjene izražanju krščanskih verskih resnic, pripovedovanju verskih zgodb in prisposodob. S tem je pogojen njihov videz, ki je v več pogledih sodobnemu občinstvu, tudi odraščajočim dijakom, tuj in nenavaden. Razumevanje romanske umetnosti temelji na osnovnem poznavanju idej in konceptov krščanstva ter Svetega pisma, s katerimi se dijaki srečajo tudi pri slovenščini in zgodovini.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri obravnavanju snovi izhajamo iz primerjalnih analiz romanskih umetnin v odnosu do zgodnj srednjeveških in vključujemo spoznavanje konteksta, s katerim so prežete. Aktualizacije, ki osmišljajo učno snov, so usmerjene predvsem v razmislek o duhovnosti kot nematerialni dimenziji človekovega bivanja in samozavedanja, ki ni vezana na konkretno religijo. Na drugi strani omogočimo kritičen pogled na vlogo religij v sodobnem svetu ter njihov vpliv na življenja posameznikov in družb kot celot.

CILJI

Dijak:

○: spozna pomen samostana kot verskega, gospodarskega, kulturnega in izobraževalnega središča za izoblikovanje umetnosti romanike in njeno razširjanje po Evropi;

○: raziskuje pomen romanj k svetim krajem za izoblikovanje umetnosti romanike in njeno razširjanje po Evropi ter v prepoznavanju pomena romanskih romarskih poti za razvoj sodobnega kulturnega turizma vidi priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah;

SC (5.3.5.3)

○: spozna oblikovne in vsebinske značilnosti umetnin romanike ter jih s pomočjo umetnostnozgodovinske analize primerja med seboj, pri čemer uporablja ustrezno terminologijo in skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika;

SC (1.1.2.2)

○: aktualizira izbrane umetnine romanike glede na likovno izvedbo, vsebino, sporočilo ali funkcijo;

○: z doživljanjem romanske umetnosti, ki je pretežno naglašena s krščanstvom, prepozna meje med doživljanjem sebe in drugega.

SC (3.3.4.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

opiše samostan kot versko, gospodarsko, kulturno in izobraževalno središče ter navede posamezne dele samostana;

pojasni naloge samostana in njegov pomen za romansko umetnost;

ob izbrani umetnini predstavi oblikovne značilnosti romanske cerkve, tako da jo opiše in pojasni njeno simbolno vlogo božje trdnjave na zemlji;

navede najpomembnejšo romarsko destinacijo (Santiago de Compostela), ob zemljevidu predstavi ustaljene poti, ki vodijo k njej, in izbrane arhitekturne spomenike, ki so jih zgradili ob teh poteh;

navede in pojasni temeljne naloge umetnosti romanike (grad, cerkev, relikviarij itd.);

predstavi oblikovne značilnosti umetnin romanike in jih primerja med seboj;

predstavi vsebinske značilnosti umetnin romanike, tako da poimenuje tipične ikonografske motive (poslednja sodba, zmagoslavni Kristus, Majestas Domini) ter povzame vsebino in pojasni njihova sporočila;

na umetninah, ki pri pouku niso bile posebej obravnavane, a so za romaniko značilne, prepozna (navede in opiše) ključne slogovne in ikonografske značilnosti, jih umesti v ustrezno slogovno obdobje ter jih razločuje od drugih slogovnih obdobji srednjega veka;

opredeli romanska romanja k svetim krajem kot prvo obliko turizma;

ubesedi sporočilo izbrane umetnine iz obdobja romanike, ki ga vrednoti s stališča sodobnega časa;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

- grad ◦ donžon ◦ portal ◦ korni obhod ◦ korne kapele ◦ mandorla ◦ arhivolta ◦ horror vacui ◦ bifora
- relikvija ◦ relikviarij ◦ oproga ◦ križiščni kvadrat ◦ vezani sistem ◦ kriptā ◦ romarska cerkev ◦ kor
- banjasti obok ◦ lizena ◦ slop ◦ rotunda ◦ Majestas Domini/Kristus v slavi ◦ zmagoslavni Kristus
- poslednja sodba

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Svetujejo se različni načini izkazovanja znanja. Proces učenja in znanja dijakov se ugotavlja s formativnim spremljanjem, preverjanje in ocenjevanje pa se izvajata klasično (ustno ocenjevanje znanja, pisni preizkusi znanja) in z drugimi raznovrstnimi načini, s katerimi dijaki izkažejo poznavanje in razumevanje obravnavanih vsebin; ti načini so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST GOTIKE: DOBA VÉLIKIH KATEDRAL

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost gotike v času poznega srednjega veka v tematskih sklopih: vélike katedrale francoskega kraljestva, umetnost italijanskih mestnih republik in kultura poznosrednjeveških dvorov, ki so vpeti v družbenopolitične okoliščine poznega srednjega veka (vzpon Francoskega kraljestva in aristokratskih dvorov, razvoj mest in meščanstva, novi samostanski redi frančiškanov in dominikancev, zanimanje za posvetne tematike znotraj krščanskega duhovnega okvira, stolnične šole in univerze kot nova kulturna in izobraževalna središča, epidemija kuge).

V prvem tematskem sklopu so kot ključna umetnostna naloga predstavljene vélike gotske katedrale z enciklopedičnim slikarskim in kiparskim okrasom, ki nastajajo kot del tipičnega srednjeveškega mesta in simbolizirajo nebeški Jeruzalem na zemlji.

V drugem sklopu je izpostavljena umetnost italijanskih mestnih republik z mestno hišo kot osrednjo nalogo profane arhitekture, ki je tudi simbol avtonomne mestne skupnosti, in cerkvami novih pridigarских redov kot osrednjo nalogo sakralne arhitekture. V kiparstvu in slikarstvu se osredotočamo na naslednje naloge: zasebna kapela, oltarna podoba, krilni oltar, nabožna podoba.

Tretji sklop obravnava kulturo poznosrednjeveških dvorov kot središč umetniške produkcije s ključnimi umetnostnimi nalogami: grad, tapiserija, iluminirani rokopisi.

V kiparstvu in slikarstvu gotike je vse bolj prisotno vzpostavljanje čustvene bližine med bogom in vernikom ter pojavljanje posvetnih motivov in tematik. S tem so v vsebinskem smislu povezani tudi novi ikonografski motivi (npr. pietà, lepa Madona, Kristus trpin, shema kranjskega prezbiterija). Kot ključne oblikovne značilnosti gotskega sloga so v arhitekturi poudarjeni skeletna gradnja, šilasti lok, križnorebrasti obok in zvezdasti obok; v kiparstvu in slikarstvu prizadevanje za bolj naturalistične upodobitve figur, njihovih duševnih stanj in prostora, v katerem so, ter mednarodni gotski slog (mehki slog).

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Poučevanje in učenje gotske umetnosti še vedno izhaja iz religiozne narave umetnin, ki se v času gotike vse bolj manifestira s čustvenim doživljanjem verske izkušnje. S primerjavami gotskih kiparskih in slikarskih umetnin z romanskimi tako pokažemo na spremembe v odnosu do Kristusa, Marije in svetnikov, ki so prikazani bolj človeško, zato se verniki z njimi lažje povežejo ali poistovetijo. Izpostavijo se motivi, tipični za gotško umetnost, ali tisti, ki se nadaljujejo iz romanike in zato njihova primerjava lahko razkrije oblikovne in sporočilne razlike. Posebej se posveti dediščini gotike na Slovenskem.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Analize gotških umetnin potekajo s primerjavami z romanskimi, lahko tudi z zgodnesrednjeveškimi ali celo antičnimi umetninami. Umetnost na Slovenskem je možno obravnavati na terenu, saj je gotika kot prvo obdobje razcveta umetnosti na slovenskih tleh pustila svoje sledi v domala vsakem slovenskem kraju. Nacionalno pomembnejše umetnine spoznavamo z ogledom zbirke Narodne galerije v Ljubljani.

Aktualizacije se nanašajo na prezentacijo umetnin v pokrajinskih muzejih oz. v Narodni galeriji v Ljubljani. Učitelj izkoristi stik z originali za privzgajanje pozitivnega odnosa do umetnostne dediščine in za spodbujanje notranje motivacije za njeno primerno varovanje. Izpostavi ukrepe, ki jih lahko prispevamo kot laični posamezniki. Opozori na vlogo umetnosti pri oblikovanju lokalne in nacionalne identitete ter potencialov za razvoj trajnostnega turizma. Pri tem posega po učnih oblikah in metodah, ki so primerne za terensko delo: reševanje učnega lista, poročilo, popotna skicirka itn.

CILJI

Dijak:

- odkriva pomen vélikih francoskih katedral v poznem srednjem veku;
- spozna pomen umetnosti italijanskih mestnih republik v poznem srednjem veku;
- spozna pomen kulture poznosrednjeveških dvorov v poznem srednjem veku;
- ob izbranih primerih raziskuje oblikovne in vsebinske značilnosti umetnin gotike ter jih s pomočjo umetnostnozgodovinske analize primerja z romanskimi in zgodnesrednjeveškimi, pri čemer se izraža z ustrezno terminologijo;
SC (1.1.2.2)
- spozna gotško dediščino na Slovenskem in s spoznavanjem lokalne gotške dediščine doživlja kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju;
SC (1.3.5.1)
- z doživljanjem gotške umetnosti, ki se izraža s čustvenimi verskimi izkušnjami, ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi.
SC (3.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

predstavi izbrane umetnine v okviru teme vélikih francoskih katedral in pojasni njihov pomen za razvoj umetnosti gotike;

predstavi stolnično cerkev z enciklopedičnim slikarskim in kiparskim okrasom, tako da jo opiše in pojasni njeno simbolno vlogo nebeškega Jeruzalema na zemlji;

predstavi izbrane umetnine v okviru teme italijanskih mestnih republik in pojasni njihov pomen za razvoj umetnosti gotike;

navede in pojasni temeljne naloge umetnosti gotike v italijanskih mestnih republikah (srednjeveško mesto, mestna hiša, cerkve novih pridigarov redov itd.);

predstavi izbrane umetnine, ki so nastale na poznosrednjeveških dvorih, in pojasni njihov pomen za razvoj umetnosti gotike;

navede in pojasni temeljne naloge umetnosti poznosrednjeveških dvorov (grad, tapiserija, iluminirani rokopisi itn.);

predstavi oblikovne značilnosti umetnin gotike ter jih primerja z romanskimi in zgodnesrednjeveškimi;

predstavi vsebinske značilnosti umetnin gotike, tako da poimenuje tipične ikonografske motive (Kristusov pasijon, pietà, lepa Madona) ter povzame vsebino in pojasni njihova sporočila;

na umetninah, ki pri pouku niso bile posebej obravnavane, prepozna tipične arhitekturne, kiparske in slikarske naloge gotike ter jih ustrezno (slogovno in vsebinsko) opredeli;

predstavi najpomembnejše spomenike gotike na Slovenskem in jih primerja z umetninami francoske katedralne gotike in umetninami, nastalimi v drugih evropskih središčih;

umesti gotsko dediščino svojega lokalnega okolja v širši gotski kontekst;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

◦ katedrala ◦ stavbarnica ◦ opornik ◦ oporni lok ◦ fiala ◦ triforij ◦ vitraj ◦ rozeta ◦ soha-steber ◦ konzola
 ◦ četverolist ◦ cvetna gotika ◦ grizaj ◦ škatlast prostor ◦ oltarna podoba ◦ triptih ◦ poliptih ◦ krilni oltar
 ◦ tapiserija ◦ horarij ◦ heraldično znamenje ◦ palacij ◦ petosminski korni zaključek ◦ dvojnoparalelni obok
 ◦ zvezdasti obok ◦ dvoranska cerkev ◦ skeletna gradnja ◦ križnorebrasti obok ◦ prezbiterij ◦ mednarodni
 mehki slog ◦ Kristusov pasijon ◦ lepa Madona ◦ pietà ◦ kampanile

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Uresničevanje ciljev in preverjanje standardov znanja naj učitelj preverja sproti ob obravnavi teme. Pomembno je, da učitelj dijakom poda povratno informacijo, ki temelji na opisnih kriterijih. Standarde znanja iz omenjene teme lahko ocenjuje ustno, pisno ali pa ocenjuje tudi različne izdelke dijakov. Priporočamo formativno spremljanje učenja in znanja dijakov. Za ocenjevanje izdelkov je treba pripraviti opisne kriterije. Raznovrstni drugi načini izkazovanja znanja za obvezno temo so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST ZGODNJE RENESANSE: NATURALIZEM IN HUMANIZEM

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema zgodnjerenesansno umetnost na Nizozemskem in v Italiji.

V tematskem sklopu naturalizem staronizozemskega slikarstva je razvoj zgodnjerenesanskega naturalizma predstavljen kot nadaljevanje gotske težnje h karseda realističnemu upodabljanju, ki je utemeljeno v natančnem empiričnem opazovanju stvarnega sveta. Zaradi spremenjenih družbenopolitičnih okoliščin in gospodarske moči meščanstva pridejo v ospredje novi ikonografski motivi (npr. donatorski portret, portret), spremenijo se tudi oblikovne značilnosti staronizozemskega slikarstva: natančno izrisane podrobnosti, kar omogoča nova tehnika olja na lesu, ter vtis polnoplastičnosti teles in perspektivno poglobljanje prostora. Opozori se tudi na koncept prikrite simbolike, na realistično upodobljene vsakdanje predmete, ki pa imajo v okviru sakralne podobe lahko tudi simbolni religiozni pomen.

V tematskem sklopu humanizem v italijanskih mestih je poudarjeno intenzivno obujanje antične dediščine in bolj ali manj neposredno prevzemanje antičnih vzorov v arhitekturi, kiparstvu in slikarstvu. V družbenopolitičnem kontekstu gospodarsko in politično močnih italijanskih mestnih držav, uveljavljanja kapitalizma in humanističnega gibanja so poudarjeni novi arhitekturni tipi: npr. mestna palača in vila po antičnih vzorih, sakralna arhitektura centralnega tlora (ki je konceptualno podprta z Albertijevo teorijo arhitekture in neoplatonistično filozofijo). Po antičnih zgledih so obujeni novi ikonografski motivi (npr. portret, akt, konjeniški portret, mitološki motivi).

Predstavljene so ključne oblikovne značilnosti: v slikarstvu in kiparstvu razvoj realističnega upodabljanja, ki je podprt s študijem anatomije in izumom linearne perspektive, z vtisom anatomsko pravilno oblikovanih polnoplastičnih figur v poglobljenem prostoru, ter kontrapost; v arhitekturi polkrožni lok, okrasni motiv antičnih stebrih redov in antičnega tempeljskega pročelja.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Spoznavanje razvoja zgodnjerenesanske umetnosti poteka s primerjavami s poznosrednjeveško in antično umetnostjo, kar razkrije zavestno obujanje antične dediščine. Z obravnavanjem razvoja posameznih neposredno spoznavnih (npr. konjeniški portret, portret, akt) in ikonografskih (mitoloških) motivov učitelj doseže produktivno ponavljanje in poglobljanje znanja. To lahko izvede v obliki samostojnega dela (domače naloge) ali skupinskega dela v šoli.

CILJI

Dijak:

○: spoznava naturalizem staronizozemskega slikarstva kot eno ključnih značilnosti umetnosti zgodnje renesanse in ob izbranih delih odkriva prikrito simboliko na upodobitvah;

○: spoznava vlogo in pomen humanizma za razvoj umetnosti zgodnje renesanse v italijanskih mestih ter prepozna navezavo na antiko;

○: ob analizi arhitekturnih in kiparskih del italijanske zgodnje renesanse prepozna antične vzore ter presoja pomen in vlogo novih arhitekturnih in kiparskih nalog;

○: ob izbranih primerih prepozna oblikovne in vsebinske novosti zgodnjerenesančnega slikarstva ter primerja in utemeljuje razlike med italijanskim in staronizozemskim slikarstvom;

I: pri samostojnem iskanju gradiva o najpomembnejših zgodnjerenesančnih umetninah izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih, dostopa do njih in krmari med njimi;

SC (4.1.1.1)

I: odkriva razvoj zgodnjerenesančne umetnosti kot odraz spremenjenega, empirično naravnane in v primerjavi s srednjim vekom bolj racionalno kritičnega odnosa do sveta ter se tako navaja na uporabo znanja vsakega posameznega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo;

SC (1.2.5.1)

○: v delovanju renesančnih ustvarjalcev kot bodisi dvornih umetnikov bodisi samostojnih podjetnikov prepozna avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednosti zase in za druge.

SC (5.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

opiše vpetost umetnosti zgodnje renesanse v zgodovinske okoliščine na Nizozemskem v zgodnjem novem veku;

na izbranih primerih predstavi staronizozemski naturalizem, tako da predstavi oblikovne značilnosti umetnin staronizozemskega slikarstva ter pojasni značilnosti in vlogo nove slikarske/oljne tehnike;

predstavi vsebinske značilnosti umetnin staronizozemskega slikarstva, tako da poimenuje tipične neposredno spoznavne in ikonografske motive (npr. portret, svetopisemski motivi) ter povzame vsebino in pojasni njihova sporočila;

na izbranih primerih pojasni pojem prikrita simbolika in jo razloži;

predstavi vpliv družbenopolitičnih in ekonomskih okoliščin italijanskih mest ter vpliv humanizma z obujanjem antične dediščine v času zgodnjega novega veka na razvoj zgodnjerenesančne umetnosti;

navede in predstavi nove arhitekturne naloge in ob izbranih primerih prepozna uporabo antičnih arhitekturnih členov ter pojasni po antiki prevzete estetske ideale;

ob izbranih kiparskih in slikarskih umetninah predstavi vsebinske značilnosti, tako da poimenuje tipične neposredno spoznavne in ikonografske motive (npr. portret, akt, konjeniški portret, mitološki motiv), povzame vsebino ter pojasni njihova sporočila;

ob izbranih kiparskih in slikarskih umetninah predstavi oblikovne značilnosti italijanske zgodnje renesanse ter jih primerja s staronizozemskim slikarstvom;

na umetninah, ki pri pouku niso bile posebej obravnavane, prepozna vsebinske in oblikovne značilnosti oz. novosti zgodnje renesanse na severu in v Italiji ter jih primerja med seboj;

pojasni pomen zgodnjerenesančnih novosti za nadaljnji razvoj renesančne umetnosti;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

- zgodnja renesansa ◦ staronizozemsko slikarstvo ◦ humanizem ◦ uomo universale ◦ mestna palača
- studiolo ◦ prikrita simbolika ◦ donatorski portret ◦ avtoportret ◦ putto ◦ intarzija ◦ oljna tehnika
- linearna perspektiva ◦ zračna ali atmosferska perspektiva ◦ barvna perspektiva ◦ rustika

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Izhaja se iz učnih ciljev in standardov znanja, ki jih učitelj preverja ob obravnavi teme in pred pisnim ocenjevanjem znanja. Priporočamo formativno spremljanje in preverjanje znanja in učenja. Načini ocenjevanja znanja: pisno in ustno ter ocenjevanje izdelkov in drugih učnih dosežkov dijakov s pomočjo opisnih kriterijev. Drugi raznovrstni načini izkazovanja znanja so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST VISOKE IN POZNE RENESANSE: PREPLET HUMANIZMA IN KRŠČANSTVA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost italijanske visoke in pozne renesanse.

S tematskim sklopom spoja humanizma in krščanstva v umetnosti papeškega dvora je poudarjeno izoblikovanje visokorenesančnega sloga na temelju sinteze krščanske tradicije in humanističnega obujanja antike, s katero se papeški Rim predstavlja kot legitimni dedič antičnega rimskega cesarstva. Izpostavljene so umetnostne naloge (npr. sakralna tabelna slika, spominsko svetišče, nagrobnik) in ikonografske značilnosti (npr. alegorija, kompleksen ikonografski program). V poznorenesančnem obdobju katoliške obnove in protireformacije s pomočjo novih samostanskih redov so izpostavljene protireformacijske naloge (enoladijska cerkev s stranskimi kapelami) in vsebine (npr. poudarjanje vloge Marije).

V tematskem sklopu, posvečenem beneški renesansi, je izpostavljena politična in gospodarska specifika Benetk. Predstavljene so renesančne značilnosti, še posebej tiste, po katerih se beneška umetnost razlikuje od srednjeitalijanske. V slikarstvu je to poudarek na barvi, atmosferi in krajini, v arhitekturi nadaljevanje klasične tradicije tudi v obdobju pozne renesanse. Predstavljene so ključne ikonografske novosti beneške umetnosti (npr. Sveti pogovor/Sacra conversazione, ležeči ženski akt).

V tematskem sklopu manieristična umetnost italijanskih renesančnih dvorov kot nove elite je izpostavljeno zavestno kršenje visokorenesančnih pravil anatomije, perspektive in tektonike: podaljšani telesni proporci figur, pretirano poglobljen ali pretirano sploščen prostor, figura serpentinata.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Poudari se preobrat od teženja k popolnemu doseganju idealov visoke renesanse k njihovem zavestnemu rušenju in pot, ki vodi proti baroku. V okviru visokorenesančne umetnosti so predstavljene oblikovne značilnosti: v arhitekturi centralni tloris za sakralne stavbe, enakomeren ritem arhitekturnih členov; v slikarstvu in kiparstvu izpopolnitev prizadevanj po anatomske pravilnih upodobitvah figur in perspektivično pravilnih upodobitvah prostora, monumentalne polnoplastične figure, piramidalna kompozicija, sfumato, barvna in zračna perspektiva.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Aktualizacije temeljijo na vplivu t. i. ikoničnih umetnin na področje popularne umetnosti in oglaševanja. Slednje lahko učitelj izvede v obliki diskusije, samostojnih pisnih izdelkov ali referatov oz. kot likovne reinterpretacije. Dijake ob izbranih pisnih in slikovnih virih spodbudi tudi k razmišljanju o vlogi umetnika, ki se od srednjeveškega obrtnika počasi dviguje na raven ustvarjalca, celo genija, in o njihovem osebnem odnosu do t. i. ikoničnih umetnin.

CILJI

Dijak:

○: spoznava preplet humanizma in krščanstva v umetnosti visoke in pozne renesanse, še posebej v umetnosti papeškega Rima;

○: spoznava posebnosti slikarstva beneške renesanse;

○: ob izbranih primerih ozavešča manieristično umetnost poznorenesančnih dvorov kot zavestni odmik od načel visokorenesančne umetnosti;

I: na podlagi primerjav urbanističnih projektov zgodnje, visoke in pozne renesanse raziskuje mesto kot prostor bivanja, ki je organiziran na način, da zadosti aktualnim življenjskim potrebam, ter tako kritično ocenjuje povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostjo v navezavi na svoje trenutne zmožnosti in družben položaj;

SC (2.1.1.1)

○: ozavešča pomen in vlogo umetnosti visoke in pozne renesanse kot zgleda za kasnejša obdobja;

I: aktualizira izbrane umetnine visoke oziroma pozne renesanse glede na likovno izvedbo, vsebino, sporočilo ali funkcijo ter pri samostojnem iskanju gradiva o vplivu visoko- in poznorenesančnih umetnin na popularno kulturo in oglaševanje z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med dijaki;

SC (4.2.4.1)

○: s spoznavanjem spreminjajoče se vloge umetnika v primerjavi z zgodnejšimi obdobji intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepoznava lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega;

SC (1.3.1.1)

○: s kritičnim pogledom na položaj ženskih umetnic v obdobju renesanse izgrajuje etična načela pravičnosti, enakopravnosti in empatije.

SC (2.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

ob analizi izbranih arhitekturnih spomenikov visoke in pozne renesanse predstavi arhitekturne značilnosti, funkcije, antične vzore in estetske ideale visoke renesanse, jih primerja s poznorenesančnimi ter ugotavlja razlike in podobnosti;

ob analizi izbranih Michelangelovih kiparskih umetnin visoke in pozne renesanse predstavi vsebinske in oblikovne značilnosti ter kiparske naloge in utemelji slogovne spremembe kiparskega kanona;

ob izbranih umetninah najvplivnejših slikarjev visoke renesanse predstavi oblikovne značilnosti ter jih primerja z umetninami zgodnje in pozne renesanse;

predstavi tipične motive in vsebinske značilnosti slikarstva visoke renesanse (npr. portret, alegorija, svetopisemski motivi itn.), povzame vsebino in pojasni njihova sporočila, pri čemer izpostavi humanistične/antične elemente, ter razloži vlogo naročnikov;

pojasni vlogo družbenozgodovinskih razmer v Beneški republiki pri razvoju beneške renesanse;

navede in pojasni posebne značilnosti slikarstva beneške renesanse (poudarek na barvi, svetlobi, atmosferi, krajini) ter utemelji razloge za njihovo specifičnost;

predstavi najpogostejše neposredno spoznavne in ikonografske motive slikarstva beneške renesanse (npr. sveti pogovor, ležeči ženski akt), povzame vsebino in pojasni njihova sporočila;

ob izbranih slikarskih umetninah primerja slikarstvo visoke in pozne beneške renesanse;

na izbranih umetninah prepozna in pojasni, kako se manieristična umetnost renesančnih dvorov odmika od načel visokorenesančne umetnosti in kakšna je pri tem vloga naročnikov;

predstavi oblikovne značilnosti manierističnih umetnin z renesančnih dvorov in jih primerja z umetninami visoke renesanse;

predstavi tipične motive in vsebinske značilnosti manierističnih umetnin z renesančnih dvorov (npr. alegorija, portret, personifikacija), povzame vsebino in pojasni njihova sporočila;

na umetninah, ki pri pouku niso bile posebej obravnavane, prepozna tipične arhitekturne, kiparske in slikarske naloge visoke in pozne renesanse ter jih ustrezno (slogovno in vsebinsko) uvrsti v visoko renesanso ali manierizem;

predstavi razvoj nekaterih pomembnejših ikonografskih (npr. poslednja sodba, zadnja večerja) in neposredno spoznavnih motivov (npr. akt in portret) skozi daljše sosednje slogovnih obdobj;

navede najvplivnejše renesančne avtorje in njihova dela, ki so bila zgled umetnikom v kasnejših obdobjih;

na izbranih umetninah predstavi položaj žensk kot ustvarjalk umetnosti v različnih zgodovinskih oz. slogovnih obdobjih, tako da predstavi njihov najpogostejši oz. pričakovani družbeni status, način delovanja ter pojasni, kako je to vplivalo na obliko in vsebino umetnin ter na položaj žensk na splošno;

ustvari aktualizacijo izbrane umetnine visoke oz. pozne renesanse (njeno podobo, vsebino ali sporočilo prenese v kontekst sodobnega časa);

zbere in uredi strokovno kredibilne in vsebinsko ustrezne vire za samostojno učenje in jih deli z drugimi dijaki;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

- visoka renesansa ◦ pozna renesansa ◦ beneška renesansa ◦ manierizem ◦ kolosalni stebri red ◦ atika
- balustrada ◦ rizalit ◦ triločni motiv ◦ non finito ◦ figura serpentinata ◦ pala ◦ piramidalna kompozicija
- sfumato ◦ Sacra conversazione/Sveti pogovor

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Svetujejo se različni načini izkazovanja znanja. Proces učenja in znanja dijakov se ugotavlja s formativnim spremljanjem, preverjanje in ocenjevanje pa se izvajata klasično (ustno ocenjevanje znanja, pisni preizkusi znanja) in z drugimi raznovrstnimi načini, s katerimi dijaki izkažejo poznavanje in razumevanje obravnavanih vsebin; ti načini so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST SEVERNE RENESANSE: POD VPLIVOM ITALIJANSKE RENESANSE IN REFORMACIJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost v obdobju renesanse v drugih evropskih, zlasti severnih deželah.

V tematskem sklopu prevzemanje italijanske renesančne umetnosti je v družbenopolitičnem kontekstu uveljavljajočih se centraliziranih absolutističnih monarhij izpostavljeno zgledovanje najvišjih družbenih slojev po italijanski renesančni kulturi in umetnosti. Kot najbolj reprezentativna umetnostna naloga je poudarjen vladarjev podeželski ravninski dvorec s kiparskim in slikarskim okrasom, pri katerem je stara, srednjeveška grajska tradicija preoblikovana v skladu z novostmi, ki so bile vpeljane v italijanski renesančni umetnosti. Izpostavi se postopnost prevzemanja italijanskega renesančnega sloga in njegovo povezovanje s trdoživo domačo gotsko tradicijo, sobivanje srednjeveških in renesančnih značilnosti.

V tematskem sklopu duh reformacije v slikarstvu severne renesanse so predstavljene posledice, ki jih je za umetnost imelo reformacijsko gibanje s poudarjanjem besede glede na podobo in ikonoklazmom. Izpostavljene so ključne umetnostne naloge: npr. protestantska molilnica, portret humanista, grafične in slikarske upodobitve z moralizirajočim sporočilom v duhu krščanskega humanizma in reformacije, v okviru razvoja antwerpenskega umetnostnega trga tudi nastop krajine in kmečkega žanra kot samostojnih zvrsti. Predstavljeni so najpomembnejši ikonografski motivi (npr. upodobitve apostolov in evangelistov namesto Marije in svetnikov, upodobitve pregovorov, kmečki žanr). Kot oblikovna značilnost sta predstavljena nadaljevanje severnjaške naturalistične tradicije in zgledovanje po italijanski renesančni umetnosti.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Pri obravnavanju italijanskih renesančnih zgledov so vključeni vplivi tako visoke kot pozne renesanse.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Spoznavanje razvoja umetnosti severne renesanse poteka s primerjavami z renesanso v Italiji. Aktualizacije temeljijo na prepoznavanju moralizirajočih sporočil umetnin severne renesanse, na njihovem razumevanju v kontekstu sodobnega časa in preverjanju njihove aktualnosti. Učitelj lahko izvede medpredmetno korelacijo ali

povezavo s slovenščino, pri kateri dijaki pregovorom in moralizirajočim sporočilom na slikah poiščejo ustreznice v slovenskih pregovorih in frazemih.

CILJI

Dijak:

○: spozna umetnost severne renesanse skozi prizmo prevzemanja italijanske renesančne umetnosti;

○: ob izbranih primerih raziskuje, kako umetnost severne renesanse odraža duh reformacije ter s prepoznavanjem idej reformacije v umetnosti severne renesanse gradi zavedanje o osebni odgovornosti, avtonomiji in skrbi za osebno integriteto;

SC (3.1.5.1)

I: pri samostojnem iskanju informacij o umetnosti severne renesanse ustvarja gradiva in ureja digitalne vsebine v različnih formatih;

SC (4.3.1.1)

○: raziskuje in spozna odmeve renesančne umetnosti na Slovenskem, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.

SC (1.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

na izbranih arhitekturnih umetninah opiše prevzemanje elementov, konceptov in pravil italijanske renesančne umetnosti;

pojasni vlogo naročnikov v izoblikovanju umetnosti severne renesanse;

predstavi oblikovne značilnosti slikarskih umetnin severne renesanse, ki prevzemajo značilnosti italijanske renesanse, ter jih primerja z umetninami italijanske visoke renesanse;

na izbranih umetninah severne renesanse prepozna in pojasni idejne vplive reformacije (npr. pri protestantski molilnici, portretu humanista, grafičnih in slikarskih upodobitvah z moralizirajočim sporočilom);

predstavi tipične neposredno spoznavne in ikonografske motive severne renesanse, ki so prežeti z duhom reformacije (npr. upodobitve apostolov in evangelistov namesto Marije in svetnikov, upodobitve pregovorov, kmečki žanr), povzame vsebino in pojasni njihova sporočila;

ustvari aktualizacijo izbrane slikarske ali grafične umetnine severne renesanse, tako da njeno moralistično sporočilo ovrednoti z vidika sodobnega človeka ali jo prenese v današnji čas;

pojasni razloge za specifični položaj renesančne umetnosti na Slovenskem;

predstavi najpomembnejše spomenike renesanse na slovenskih tleh in jih primerja z umetnostjo v renesančnih središčih;

uredi digitalne vsebine v različnih formatih in jih deli z drugimi dijaki;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

◦ severna renesansa ◦ dvorec ◦ memento mori ◦ lesorez ◦ bakrorez ◦ ikonoklazem ◦ moralizirajoče upodobitve ◦ kmečki žanr ◦ umetnostni trg

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Uresničevanje ciljev in preverjanje standardov znanja naj učitelj preverja sproti ob obravnavi teme. Pomembno je, da učitelj dijakom poda povratno informacijo, ki temelji na opisnih kriterijih. Standarde znanja iz omenjene teme lahko ocenjuje ustno, pisno ali pa ocenjuje tudi različne izdelke dijakov. Priporočamo formativno spremljanje učenja in znanja dijakov. Za ocenjevanje izdelkov je treba pripraviti opisne kriterije. Raznovrstni drugi načini izkazovanja znanja za obvezno temo so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST VISOKEGA BAROKA: ZMAGOSLAVJE KATOLIŠKE CERKVE IN ABSOLUTIZMA TER RAZCVET UMETNOSTNEGA TRGA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost evropskih dežel v obdobju visokega baroka.

V tematskem sklopu umetnosti zmagoslavnega papeštva, umetnosti po reformaciji prenovljene in utrjene Katoliške cerkve, je med ključnimi umetnostnimi nalogami (npr. samostanska cerkev, tabelna slika za okras zasebne palače) še posebej izpostavljeno dokončanje gradnje cerkve sv. Petra v Rimu z izoblikovanjem notranjščine, pročelja in trga. Predstavljeni so ključni ikonografski motivi (npr. apoteoze svetnikov) ter oblikovne značilnosti visokobaročne umetnosti: ovalni tloris, konveksno-konkavno valovanje stene, kulisasto pročelje, osna usmerjenost, diagonalna kompozicija, chiaroscuro, dramatičnost, teatraličnost, dinamičnost. Izpostavljeno je protireformacijsko poudarjanje institucije Katoliške cerkve in njene vloge pri doseganju odrešenja.

V tematskem sklopu umetnosti absolutističnega dvora je zlasti izpostavljena naloga vladarjeve rezidence, dvorca na podeželju z oblikovanim parkom, kot je Versailles (absolutistično podrejanje aristokratov in celo narave francoskemu kralju). Predstavljene so ključne vsebinske (npr. vladarski in aristokratski portret) in oblikovne značilnosti (npr. v primerjavi z rimsko bolj umirjena, klasična veličastnost francoske umetnosti).

Tretji tematski sklop se nanaša na slikarstvo za umetnostni trg republikanske Nizozemske. Potem ko so protestantske nizozemske province razglasile neodvisnost od španske nadoblasti, je postal Amsterdam novo evropsko gospodarsko središče, s čimer je povezan razvoj umetnostnega trga s specializacijo za posamezne slikarske zvrsti. Predstavljeni so ključni ikonografski motivi (npr. skupinski portret, meščanski in kmečki žanr, tihožitje), poudarjene so ključne oblikovne značilnosti (zadržanost in realizem nizozemskega slikarstva).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri obravnavanju umetnosti visokega baroka učitelj izpostavi njeno tesno prepletenost s protireformacijo, ki v katoliških evropskih deželah spodbudi umetnost k izrazito čutnemu nagovoru občinstva. Poudarek je tudi na dveh ključnih skupinah naročnikov, ki prihajajo predvsem iz papeškega kroga in

kroga absolutističnih dvorov. V protestantskih deželah Nizozemske osrednji fokus predstavlja umetnostni trg, ki narekuje umetnostno produkcijo za opremljanje zasebnih domov.

Poučevanje in učenje umetnosti visokega baroka temelji na obravnavanju izbranih umetnin iz različnih krogov naročnikov (papeštvo, absolutistični dvor) in okolij (katoliške in protestantske evropske dežele) ter na primerjavah med njimi, pa tudi na primerjavah z renesančnimi umetninami.

Učitelj v interpretacijo vpleta še druge veje umetnosti, kot sta baročna glasba in v navezavi na baročno kiparstvo kot *teatrum sacrum* tudi gledališče, ter tako celostno predstavi generalno baročno občutenje dobe. Ker je baročna umetnost izrazito čutna, si prizadeva, da v pouk vključuje učne situacije, ki poleg vida nagovarjajo še druge čute.

Glede na tematiko bi tu veljalo s posamičnimi nalogami, vezanimi na posebej izpostavljeno vlogo umetnosti, ki povečuje in propagira (na eni strani Katoliško cerkev in na drugi dvor), razvijati pri dijakih kritično mišljenje, npr. s primerjalno analizo umetnin (npr. baročnega parka, ikonografije) in izbranih tekstov in opisov umetnin; tako spodbujamo kritično branje umetnin.

Aktualizacije temeljijo na razmisleku o ohranjanju sakralne in posvetne baročne dediščine, torej na konservatorski problematiki, ki jo obravnavamo na konkretnih primerih iz lokalnega okolja. Učitelj prav tako spodbuja dijake, da nizozemski umetnostni trg 17. stoletja primerjajo s sodobnim. Tudi danes kupujemo slike za oplešanje svojega doma? Kako in pod kakšnimi pogoji? Kako danes deluje umetnostni trg?

CILJI

Dijak:

○: prepozna pomen katoliške obnove in zmagovalja Katoliške cerkve pri oblikovanju umetnosti visokega baroka;

○: spozna dvorec kot utelešenje/materializacijo idej absolutističnih monarhov in na primeru baročnih dvorcev, ki so narekovali kulturo bivanja pripadnikov najvišjega družbenega sloja, vrednoti tedanje in sodobne rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge;

SC (5.1.4.1)

○: odkriva povezavo med specifičnimi kulturnopolitičnimi okoliščinami na Nizozemskem v 17. stoletju in razcvetom nizozemskega umetnostnega trga ter tako presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi ter družbe na lokalni, regionalni, nacionalni in globalni ravni;

SC (2.2.1.2)

l: raziskuje in spozna kulturo in umetnost svojega lokalnega okolja 17. in prve polovice 18. stoletja, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu;

SC (1.3.2.1)

○: aktualizira izbrane umetnine visokega baroka v odnosu do sodobnega časa, lahko v fizični ali digitalni obliki, pri čemer digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih učinkov idr.

SC (4.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

pojasni, kako se programska zasnova katoliške obnove odraža v umetninah visokega baroka;

analizira izbrane primere cerkvene arhitekture z oblikovnega, vsebinskega in funkcionalnega vidika, pri čemer uporablja ustrezno strokovno terminologijo, in značilne novosti presoja glede na programska izhodišča katoliške obnove;

ob izbranih kiparskih umetninah opiše baročne oblikovne in vsebinske značilnosti, razloži njihovo sporočilo in jih primerja z visokorenesančnimi;

navede najbolj prepoznavne slikarje visokega baroka katoliških dežel in ob izbranih delih predstavi baročne novosti in značilne ikonografske motive ter razloži sporočilnost del in ovrednoti pomen Caravaggievih reform za razvoj slikarstva;

razčleni arhitekturno zasnovo izbranega dvorca, predstavi posamezne dele in razloži, kako se v njih zrcalijo ideje absolutističnih monarhov;

presoja specifične značilnosti francoske baročne arhitekture v odnosu do rimskega baroka;

analizira baročno celostno umetnino in pojasni prepletenost področij likovnega ustvarjanja, pa tudi drugih vej umetnosti;

ovrednoti pomen celostne umetnine in pri tem presoja vlogo naročnikov;

na celostnih umetninah, ki pri pouku niso bile posebej obravnavane, a so za visoki barok značilne, prepozna (navede in opiše) ključne slogovne in ikonografske značilnosti, jih umesti v ustrezno slogovno obdobje ter jih razločuje od drugih slogovnih obdobj;

predstavi razcvet slikarstva in umetnostnega trga nizozemske zlate dobe ter ga poveže z družbenopolitičnimi in kulturnimi okoliščinami na Nizozemskem v 17. stoletju;

opiše krog naročnikov v času nizozemskega visokega baroka in pojasni, kako se njihova vloga zrcali v širokem naboru ikonografskih motivov in specializaciji slikarjev;

ob izbranih umetninah predstavi oblikovne značilnosti nizozemskega slikarstva in jih primerja s slikarstvom katoliških dežel;

ovrednoti pomen začetkov razvoja umetnostnega trga in ga primerja s sodobnim;

primerja propagandno vlogo umetnosti v času baroka s sodobno družbenokritično umetnostjo in izrazi svoje mnenje;

ustvari aktualizacijo izbrane umetnine visokega baroka (njeno podobo, vsebino ali sporočilo prenese v kontekst sodobnega časa).

TERMINI

◦ baldahin ◦ kulisasto pročelje ◦ traveja ◦ celostna umetnina ◦ apoteoza ◦ chiaroscuro ◦ caravaggisti ◦ zlati oltar ◦ tabernakelj ◦ šivani rob ◦ štukatura ◦ francoski vrt ◦ mansardna streha ◦ vanitas ◦ idealna krajina
◦ stropni iluzionizem ◦ vodnjak ◦ skupinski portret

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Izhaja se iz učnih ciljev in standardov znanja, ki jih učitelj preverja ob obravnavi teme in pred pisnim ocenjevanjem znanja. Priporočamo formativno spremljanje in preverjanje znanja in učenja. Načini ocenjevanja znanja: pisno in ustno ter ocenjevanje izdelkov in drugih učnih dosežkov dijakov s pomočjo opisnih kriterijev. Drugi raznovrstni načini izkazovanja znanja so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST POZNEGA BAROKA IN ROKOKOJA: TRDOŽIVOST BAROKA IN IGRIVOST ROKOKOJA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema evropsko umetnost v obdobju poznega baroka in rokokoja kot prežeto z družbenopolitičnimi okoliščinami (po smrti Ludvika XIV. v Franciji okrepljena moč aristokracije in z razsvetljskimi idejami podprtega meščanstva, ki zahteva politične spremembe; v srednjeevropskih deželah ponovni gospodarski vzpon po koncu tridesetletne vojne, protireformacijske aktivnosti Katoliške cerkve; v Angliji proti koncu stoletja industrijska revolucija, kavalirska potovanja mladih aristokratov v Italijo, vzpon turizma v Benetkah in Rimu). Tematski sklop, posvečen poznemu baroku kot umetnosti evropskih elit, meščanstva in podeželja, kot ključne umetnostne naloge izpostavlja baročne srednjeevropske podeželske romarske cerkve in vladarske dvorce z zgledovanjem pri rimski baročni arhitekturi oz. francoskem baročnem klasicizmu.

Rokoko kot umetnost evropske aristokracije je drugi tematski sklop, ki izpostavlja rokokojsko oblikovane in s slikami aristokratskega žanra okrašene francoske notranjščine aristokratskih mestnih palač, prizorišča uglajenega salonskega družabnega življenja. Predstavljeni so ključni oz. novi ikonografski motivi (npr. fête galante, veduta). Poudarjene so ključne oblikovne značilnosti: lahkotnost, svetle pastelne barve, vijugaste rastlinske linije in školjkaste oblike.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri obravnavanju umetnosti poznega baroka in rokokoja se izpostavi spremenjeno naročništvo, ki se iz papeškega kroga in kroga absolutističnih dvorov preusmerja v kroge evropskih elit, meščanstva in aristokracije. S tem je povezan obrat pozornosti z zunanje, reprezentativne podobe na notranjo (interieri), ki je tudi intimnejša.

Poučevanje in učenje umetnosti poznega baroka in rokokoja temelji na izpeljavah iz konceptov visokega baroka, ki se spreminjajo v skladu z družbenimi spremembami.

Učitelj v interpretacijo še vedno vpleta druge veje umetnosti in tako celostno predstavi poznobaročni oz. rokokojski ambient. Rokokojska umetnost ostaja izrazito čutna, postaja le lahkotnejša, in učitelj še vedno teži za tem, da v pouk vključuje učne situacije, ki poleg vida nagovarjajo še druge čute.

Posebno pozornost učitelj nameni predstavitvi ključnih umetnin na Kranjskem in slovenskem Štajerskem v 18. stoletju, pri čemer lahko vključi tudi terensko delo in obisk nacionalnih ali regionalnih muzejskih oz. galerijskih zbirk.

Obravnavanje poznobaročne in rokokojske umetnosti je usmerjeno v spoznavanje morebitne umetnostne dediščine 18. stoletja v lokalnem okolju – bodisi arhitekture, predvsem baročnih dvorcev na Štajerskem in interierov, bodisi slikarskih in kiparskih umetnin v zbirkah pokrajinskih muzejev in nacionalnih ustanovah.

Aktualizacije temeljijo na razmisleku o ohranjanju sakralne in profane poznobaročne in rokokojske dediščine, torej na konservatorski problematiki, ki jo obravnavamo na konkretnih primerih iz lokalnega okolja.

CILJI

Dijak:

- : prepozna širitev in dolgoživost baročnih idej in slogovnih značilnosti v srednjeevropski umetnosti 18. stoletja v povezavi z naročniki različnih družbenih slojev;
- : ob izbranih primerih spozna baročno umetnost na Kranjskem in slovenskem Štajerskem v evropskem kontekstu;
- : odkriva razcvet rokoka v povezavi s spremenjenimi družbeno-kulturnimi razmerami in prepozna njegove značilnosti;
- !: z analiziranjem in aktualiziranjem rokokojskih motivov razmišlja o pomenu počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu;

SC (3.2.3.1)

- : s spoznavanjem in doživljanjem lokalne umetnostne dediščine iz 17. in 18. stoletja intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega;

SC (1.3.1.1)

- : aktualizira vlogo umetnosti pri razvoju turizma v primerjavi s sodobnim časom, pri čemer išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih, ter izboljšuje osebne strategije iskanja;

SC (4.1.1.1)

- : kritično obravnava reprezentacijo ženske kot motiva umetnin v povezavi z njeno pričakovano družbeno vlogo in tako gradi razumevanje, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti.

SC (1.2.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

ob analizi izbranih umetnin predstavi kulturno in umetnostno podobo poznega baroka in jo poveže z novimi sloji naročnikov (evropske elite meščanstva in podeželja);

navede in pojasni temeljne naloge umetnosti poznega baroka;

pojasni pojem baročna Ljubljana, ob tem navede ključne umetnine ter jih slogovno predstavi in poveže z italijanskimi vplivi;

ključne posvetne in sakralne baročne umetnine na slovenskem Štajerskem poveže z nemškimi vplivi in jih celostno predstavi;

kritično osvetli vlogo naročnikov poznega baroka na Slovenskem;

prepozna (poimenuje) najpomembnejše umetnine 18. stoletja v svojem lokalnem okolju, predvsem na Štajerskem, kot sestavni del nacionalne umetnostne dediščine ter jih opiše in slogovno opredeli;

razišče poznobaročno dediščino v lokalnem okolju in izdela pisni ali vizualni osebni odziv;

utemelji vlogo evropske aristokracije pri oblikovanju umetnostne podobe rokokoja;

na izbrani umetnini predstavi rokokojski ambient, tako da ga opiše, pojasni značilne elemente in prepletenost likovnih področij;

analizira izbrane umetnine rokokoja, predstavi oblikovne in vsebinske značilnosti, poimenuje tipične ikonografske motive, povzame vsebino in pojasni njihova sporočila;

kritično presoja kavalirsko potovanje mladih aristokratov v Italijo in ga primerja s potovanji mladih danes;

poveže in primerja razcvet vedut v 18. stoletju s sodobnimi vizualnimi zapisi s potovanj in oblikuje svoj vizualni ali pisni odziv.

TERMINI

◦ kavalirsko potovanje ◦ paviljon ◦ veduta ◦ rokoko ◦ školjčni motiv (rocaille) ◦ aristokratski žanr (fête galante)

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Svetujejo se različni načini izkazovanja znanja. Proces učenja in znanja dijakov se ugotavlja s formativnim spremljanjem, preverjanje in ocenjevanje pa se izvajata klasično (ustno ocenjevanje znanja, pisni preizkusi znanja) in z drugimi raznovrstnimi načini, s katerimi dijaki izkažejo poznavanje in razumevanje obravnavanih vsebin; ti načini so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST PRVE POLOVICE 19. STOLETJA: NEOKLASICISTIČNE INTERPRETACIJE ANTIKE TER ROMANTIČNO IN REALISTIČNO VIDENJE SVETA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost v prvi polovici 19. stoletja, ki je vpeta v družbenopolitične okoliščine (začetek nove dobe po angleški industrijski revoluciji in politični francoski revoluciji, Napoleonova vladavina in vrsta nadaljnjih revolucij nacionalističnih gibanj in delavskega razreda, uveljavljanje parlamentarne monarhije).

Neoklasicistično prevzemanje vzorov antične umetnosti je v različnih političnih kontekstih pogosto služilo legitimiranju aktualne oblasti (promoviranje razsvetljenega absolutizma, revolucije, Napoleona) ter predstavitvi družbenih vrednot in etičnih načel. Izpostavljene so ključne umetnostne naloge (npr. vladarski portret, spomenik), poudarjene so ključne oblikovne značilnosti: neoklasicistična jasna kompozicija, poudarjena risba, osredotočenost na bistveno ...

Romantično in realistično slikarstvo je bilo v veliki meri vezano na pariški Salon in je s krajinami in kmečkim žanrom za zasebne kupce nagovarjalo širše občinstvo kot v preteklih dobah. Predstavljeni so ključni motivi (npr. kmečki žanr, krajina, portret) in ključne oblikovne značilnosti: romantični poudarek na barvi, sproščena poteza, dramatičnost; realistično, objektivno opazovanje in beleženje zunanjega sveta v zemeljskih barvnih tonih.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Pri obravnavanju umetnosti prve polovice 19. stoletja učitelj izpostavi postopen prehod iz enotnih slogovnih obdobj, ki zajamejo celotno Evropo, torej neoklasicizma, na posamezne smeri, ki so prisotne istočasno in izpostavljajo različne vidike družbenih okoliščin. V prvi polovici 19. stoletja tako romantika ponudi odmik od aktualne realnosti, ki jo prežema industrijska revolucija, v druge svetove: eksotiko, literaturo, zgodovino, svojo lastno notranjost, celo smrt, medtem ko realizem kritično komentira novo industrijsko družbo in njene težave.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Poučevanje in učenje umetnosti prve polovice 19. stoletja temeljita na obravnavanju izbranih umetnin neoklasicizma, romantike in realizma ter na primerjavah med njimi. Pri romantiki je poudarek na vsebinski oznaki slikarske smeri, znotraj katere umetniki razvijajo svoje osebne, pogosto prepoznavne izrazne sloge.

Kljub časovnemu zamiku v okviru te teme učitelj obravnava tudi slikarstvo bidermajerja, romantike in realizma na Slovenskem, pri čemer se priporoča ogled stalne zbirke Narodne galerije in uporabo njihovih spletnih strani (slikovno gradivo, kvizi, strokovna gradiva idr.).

Aktualizacije temeljijo na prenosu družbenih komentarjev slikarjev realistov in romantičnih idej v sodobni čas. Učitelj dijake spodbudi tudi k razmišljanju o vlogi umetnika, ki zaradi upada naročniških razmerij in slikanja neposredno za trg večinoma ni več tako finančno uspešen kot v prejšnjih obdobjih, zaradi romantične pozicije je v nenehnem konfliktu s svojo okolico. Učitelj z dijaki razmišlja, zakaj se je videnje umetnika kot nerazumljenega boema obdržalo vse do sodobnosti.

CILJI

Dijak:

- odkriva pomen neoklasicističnega obujanja antike v povezavi s tedanjimi političnimi razmerami;
- raziše slikarstvo znotraj romantičnega gibanja kot odmika od aktualne realnosti v druge svetove;
- ob izbranih primerih spozna in ozavešča pomen realističnega slikarstva kot kritičnega komentiranja aktualnih družbenih razmer;
- kritično obravnava reprezentacijo ženske kot motiva umetnin 19. stoletja v povezavi z njeno pričakovano družbeno vlogo in tako gradi razumevanje, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti;
SC (1.2.1.2)
- raziskuje novo vlogo umetnika in aktualizira sporočilnost umetnin umetnosti prve polovice 19. stoletja ter analizira spremenjeno delovanje umetnostnega trga in družbeni položaj umetnika ter tako presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi ter družbe na lokalni, regionalni, nacionalni in globalni ravni;
SC (2.2.1.2)
- s spoznavanjem heterogene umetnosti prve polovice 19. stoletja se uri v kritičnem presojanju informacij, pogledov in potreb po trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogojene z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
SC (2.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

ob primerjavi izbranih umetnin neoklasicizma z baročnimi oz. rokokojskimi umetninami prepozna in z navedbo oblikovnih značilnosti utemelji spremembo sloga;

ob izbranih neoklasicističnih umetninah prepozna in utemeljeno predstavi povzemanje vzorov in elementov antične umetnosti;

pojasni povezanost neoklasicističnega obujanja antike z aktualnimi političnimi razmerami, legitimiranjem oblasti in novih etičnih načel oz. vrednot ter se do tega opredeli;

ob izbranih kiparskih in slikarskih umetninah neoklasicizma predstavi oblikovne in vsebinske značilnosti ter povzame sporočilo oz. idejo upodobitev;

z vsebinskega vidika analizira izbrane slikarske umetnine romantike, prepozna motive in pojasni njihovo sporočilo, pri čemer prepozna odmak od aktualne realnosti v druge svetove;

ob analizi slikarskih umetnin prepozna oblikovne značilnosti, ki poudarjajo/izpostavljajo romantična občutja in razpoloženja, ter jih poveže z drugimi umetnostnimi zvrstmi (npr. v glasbi, literaturi);

ob izbranih slikarskih umetninah predstavi specifičnost romantike na Slovenskem, jo umesti v obdobje bidermajerja in poveže z njenimi družbeno-kulturnimi idejami;

ob izbranih umetninah predstavi oblikovne značilnosti realizma in jih primerja z drugimi smermi 19. stoletja;

ob izbranih umetninah predstavi vsebinske značilnosti realizma, poimenuje tipične ikonografske motive, pojasni njihova družbenokritična sporočila in se do njih opredeli;

predstavi vlogo in pomen Salona pri oblikovanju umetnosti 19. stoletja in se do tega kritično opredeli;

navede slovenske slikarje (in slikarko) realizma in njihova najbolj prepoznavna dela ter predstavi njihovo vpetost v evropski okvir in pojasni pomen za razvoj slovenske umetnosti;

predstavi vlogo umetnika v prvi polovici 19. stoletja, jo primerja s sodobno pozicijo umetnika in se do tega opredeli;

ustvari aktualizacijo izbrane umetnine prve polovice 19. stoletja, tako da njeno podobo, vsebino ali sporočilo prenese v kontekst sodobnega časa.

TERMINI

- orientalizem ◦ bidermajer ◦ plenerizem ◦ romantika ◦ realizem ◦ neoklasicizem ◦ akademizem ◦ Salon
- litografija ◦ panorama ◦ fotografija

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Uresničevanje ciljev in preverjanje standardov znanja naj učitelj preverja sproti ob obravnavi teme. Pomembno je, da učitelj dijakom poda povratno informacijo, ki temelji na opisnih kriterijih. Standarde znanja iz omenjene teme lahko ocenjuje ustno, pisno ali pa ocenjuje tudi različne izdelke dijakov. Priporočamo formativno spremljanje učenja in znanja dijakov. Za ocenjevanje izdelkov je treba pripraviti opisne kriterije. Raznovrstni drugi načini izkazovanja znanja za obvezno temo so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST DRUGE POLOVICE 19. STOLETJA: UMETNOST MODERNEGA MESTA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost v drugi polovici 19. stoletja. Glede na družbenopolitične okoliščine (uveljavitev kapitalizma po industrijski revoluciji, selitev prebivalstva s podeželja v mesta, rast velemest in slabe bivalne razmere, urejanje mest) sta izpostavljena dva tematska sklopa: razvoj arhitekture 19. stoletja in uveljavitev impresionizma.

Spremenjene družbene razmere, ki so vplivale na življenje v mestih (prenaseljenost, slabe bivalne razmere), so privedle do novih urbanističnih rešitev in urejanja mestnega okolja. Na eni strani so arhitekti vir navdiha iskali v starejših arhitekturnih slogih (historizem), na drugi strani pa je industrijska revolucija prinesla nove arhitekturne naloge, ki so jih uresničevali z novimi gradbenimi materiali in tehnikami (inženirska arhitektura).

Drugi tematski sklop se osredotoča na impresionistično slikarstvo, ki se je odzivalo na urbano dinamiko modernega mesta (tovarne, industrializacija, naseljenost ...) in na nova spoznanja v optiki in psihologiji zaznave. Izoblikoval se je moderni umetnostni trg z motivi, ki so nagovarjali meščanstvo (npr. meščanski žanr, krajina), poleg tega pa sta zanimanje za svetlobne in barvne učinke ter težnja po prenosu hipnosti in trenutnosti vtisa zahtevala nov slikarski pristop, ki se odraža v hitri, skicozni potezi in neposrednih nanosih čistih barv.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri obravnavanju umetnosti druge polovice 19. stoletja učitelj izpostavi postopen prelom z upodabljaljočo akademsko tradicijo in prehod v modernizem z novo slikarsko smerjo – impresionizmom. V arhitekturi je ključno izhodišče obračanje v preteklost, zato so dobrodošle analize stavb historičnih slogov, pri čemer učitelj poudari konkretno namembnost stavbe, saj ta določa izbiro ustreznega neosloga.

Aktualizacije temeljijo na prenosu novih idej v sodobni čas, kot je impresionistična upodobitev hipnega trenutka oz. razpoloženja, ki ga vzporejamo s kratkoživostjo podob, objavljenih na družbenih omrežjih. Navzven nepomembni, vsakodnevni dogodki (kratkočasna druženja, obedi in drobne zadolžitve) so deležni pozornosti, ki je niso bili še nikoli, kar je prav tako značilno za objave na sodobnih spletnih družbenih omrežjih. Na področju arhitekture poiščemo sodobne primere infrastrukturne arhitekture (npr. mostove, viadukte, jezove itn.) in jih presojamo z vidika uporabnosti in estetike.

CILJI

Dijak:

- : prepozna raznovrstne sočasne arhitekturne smeri druge polovice 19. stoletja in njihov razvoj povezuje s tedanjimi družbenopolitičnimi okoliščinami in tehnološkimi novostmi;
- : raziskuje, kako se moderno življenje odraža v impresionističnem slikarstvu in kako njegove likovne novosti vplivajo na postopen prehod v modernizem;
- : problematizira in aktualizira spremembe v umetnosti 19. stoletja in njeno vlogo za nadaljnji razvoj;
- : raziskuje impresionizem na Slovenskem, njegova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu ter njegov pomen za razvoj likovne umetnosti, pri čemer izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih, ter izboljšuje osebne strategije iskanja;
- SC (1.3.2.1 | 4.1.1.1)
- : prepozna ikonične podobe slovenske umetnosti druge polovice 19. stoletja in njihovo popularizirano podobo v nacionalni kulturi in jih kreativno poustvari z novimi tehnološkimi orodji, pri čemer prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah;
- SC (5.3.5.3)
- I: *kritično obravnava reprezentacijo ženske kot motiva umetnin v povezavi z njeno pričakovano družbeno vlogo in tako gradi razumevanje, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti.*
- SC (2.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

opiše razvoj urbanizma mest v drugi polovici 19. stoletja in ga utemelji z družbenopolitičnimi okoliščinami ter novosti presoja z vidika nadaljnega urbanističnega razvoja;

razloži pojma historizem in neoslog ter izbrane primere arhitekture historizma razvrsti v ustrezen neoslog, opiše njegove značilnosti in pojasni razloge za izbiro;

ob izbranih primerih inženirske arhitekture prepozna in poimenuje nove arhitekturne naloge, materiale in tehnike;

presoja vlogo svetovnih razstav za razvoj inženirske arhitekture in pojasni njen pomen za nadaljnji arhitekturni razvoj;

ob primerjavi izbranega motiva impresionističnega in tradicionalnega slikarstva prepozna prekinitev z upodabljačo tradicijo prejšnjih obdobj in opiše oblikovne novosti;

ob izbranih impresionističnih slikah poimenuje tipične ikonografske motive in jih poveže s prostočasnim meščanskim življenjem ter se opredeli do sporočilnosti teh del;

pojasni razloge za razvoj impresionizma in njegovo vlogo pri razvoju slikarstva na poti proti modernizmu;

razišče slovenski impresionizem in ga postavi v evropski kontekst, izpostavi njegove posebnosti in pojasni njegov pomen za institucionalizacijo ter družbeno uveljavitev likovne umetnosti na Slovenskem;

prepozna in poimenuje ključna dela četverice slikarjev impresionizma na Slovenskem ter razloži njihov pomen in vstop v slovensko nacionalno zavest;

povzame novosti v umetnosti 19. stoletja in jih kritično ovrednoti;

kreativno uporabi ikonične podobe slovenske umetnosti druge polovice 19. stoletja v promocijske namene (npr. video, animacija, memi);

ustvari aktualizacijo izbrane impresionistične umetnine, tako da njeno tehniko, podobo ali sporočilo prenese v kontekst sodobnega časa;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

- bulvar ◦ historizem ◦ neoslogi ◦ inženirska arhitektura ◦ nebotičnik ◦ veleblagovnica ◦ razstavišče
- železniška postaja ◦ impresionizem ◦ pastozni nanosi/impasto ◦ impresija ◦ štimunga

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Izhaja se iz učnih ciljev in standardov znanja, ki jih učitelj preverja ob obravnavi teme in pred pisnim ocenjevanjem znanja. Priporočamo formativno spremljanje in preverjanje znanja in učenja. Načini ocenjevanja znanja: pisno in ustno ter ocenjevanje izdelkov in drugih učnih dosežkov dijakov s pomočjo opisnih kriterijev. Drugi raznovrstni načini izkazovanja znanja so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST NA PRELOMU STOLETIJ: NOVO RAZUMEVANJE UMETNOSTI

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost na prelomu iz 19. v 20. stoletje. Pri spoznavanju umetnostnih vsebin, nalog in razumevanja umetnosti v zgodovinskem kontekstu (belle époque, pospešena industrializacija in modernizacija družbe ter optimistično zaupanje v gospodarski, tehnološki, znanstveni in kulturni razvoj) je izpostavljen prelom s klasično, akademsko tradicijo na področju arhitekture, kiparstva in slikarstva.

Za arhitekturo na prelomu stoletja je značilna odpoved jeziku klasične arhitekture, arhitekti so se pri okraševanju svojih stavb zgledovali po naravi, predvsem pa so se posvečali funkcionalni razporeditvi in notranji opremitvi prostorov, tudi z odkrito rabo novih gradbenih materialov (stekla in železa), uveljavijo se novi dekorativni motivi, na eni strani rastlinske vitice z elegantno ukrivljenimi linijami in na drugi geometrijska ornamentika.

Ustvarjanje nadaljujejo postimpresionistični slikarji, ki so prekinili s posnemanjem stvarnega sveta, kar je prevladovalo od renesanse dalje in je kot beleženje zaznave oz. optičnega učinka doseglo vrhunec z impresionizmom. Osredotočili so se na sporočilno moč likovnih sredstev, pri čemer je vsak slikar izoblikoval svoj lastni prepoznavni slog. Umetniki so tradicionalne ikonografske motive preoblikovali z domišljijso uporabo barve, poudarjeno slikarjevo potezo, poenostavljanjem oblik in kršenjem pravil perspektive. Kot nov motiv je izpostavljen motiv fatalne ženske. Učitelj opozori tudi na začetke industrijskega in grafičnega oblikovanja.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Obravnavanje umetnosti s preloma iz 19. v 20. stoletje je usmerjeno predvsem v preobrat v modernizem, ki se je začel že v impresionizmu s prekinitvijo akademske deskriptivne tradicije in usmerjanjem slikarjeve pozornosti na slikovno ploskev kot nosilec likovnega izraza, v arhitekturi pa z začetki moderne arhitekture, kjer se uveljavlja funkcionalnost kot prvenstvena kvaliteta zgradb (čikaška šola) ter se inovativno povezuje uporabnost in estetika. Priporoča se primerjava izbranih umetnin iz različnih arhitekturnih, kiparskih in slikarskih smeri z umetninami iz starejših obdobj. Na podlagi tega učitelj skupaj z dijaki razmišlja o spremembah v vlogi umetnosti, umetnikov, umetnostnih institucij, pa tudi o sporočilnosti in estetski razsežnosti umetnin. Posebno pozornost nameni uveljavljanju secesijske umetnosti na Slovenskem.

Spremembe v umetnosti učitelj razlaga v povezavi s ključnimi družbenimi, ekonomskimi, tehnološkimi in duhovnimi dejavniki, ki jih je prinesla industrijska revolucija (pospešena proizvodnja, mehanizacija, rast prebivalstva in širitev mest itn.), ter jih vzporeja s spremembami v sodobni družbi (globalizacija, umetna inteligenca, podnebne spremembe itn.).

CILJI

Dijak:

○: ob izbranih primerih odkriva in ozavešča pomen preloma s posnemanjem vidnega za nadaljnji razvoj moderne umetnosti;

○: spozna pomen preloma s klasično tradicijo v secesijski arhitekturi za nadaljnji razvoj moderne arhitekture;

○: ob izbranih primerih odkriva oblikovne in vsebinske značilnosti umetnin s preloma iz 19. v 20. stoletje ter jih s pomočjo umetnostnozgodovinske analize primerja med seboj;

○: aktualizira izbrane umetnine različnih smeri s preloma iz 19. v 20. stoletje glede na likovno izvedbo, vsebino, sporočilo ali funkcijo, pri čemer se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika;

SC (1.1.2.2)

○: s spoznavanjem uveljavljanja novih arhitekturnih konceptov in gradbenih postopkov na prelomu iz 19. v 20. stoletje kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogojene z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.

SC (2.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

opiše kulturno in umetnostno podobo preloma iz 19. v 20. stoletje na področju slikarstva in kiparstva ter pojasni njeno nekonvencionalno, izzivalno naravo;

na izbrani umetnini predstavi prelom s klasično akademsko tradicijo;

opiše kulturno in umetnostno podobo preloma iz 19. v 20. stoletje na področju arhitekture in urbanizma ter **navede** in pojasni temeljne naloge urbanizma in arhitekture na prelomu iz 19. v 20. stoletje;

pojasni inovativnost, funkcionalnost in novo estetiko arhitekture in urbanizma na prelomu iz 19. v 20. stoletje;

na izbrani umetnini predstavi opuščanje tradicionalnega arhitekturnega jezika;

predstavi oblikovne značilnosti umetnin s preloma iz 19. v 20. stoletje ter jih primerja med seboj;

predstavi vsebinske značilnosti umetnin s preloma iz 19. v 20. stoletje, tako da poimenuje nove arhitekturne tipe in tipične ikonografske motive ter pojasni nove funkcije stavb in tako da povzame vsebino ter pojasni sporočila izbranih kiparskih in slikarskih umetnin;

na umetninah, ki pri pouku niso bile posebej obravnavane, a so za posamezne smeri s preloma iz 19. v 20. stoletje značilne, prepozna (navede in opiše) ključne slogovne in vsebinske značilnosti, jih umesti v ustrezno slogovno obdobje ter jih razloči od drugih slogovnih obdobj;

ubesedi sporočilo izbrane umetnine s preloma iz 19. v 20. stoletje, ki ga vrednoti s pozicije sodobnega časa ali/in subjektivnega doživljanja, in argumentirano izrazi svoje mnenje;

ustvari aktualizacijo izbrane umetnine s preloma iz 19. v 20. stoletje (njeno podobo, vsebino ali sporočilo prenese v kontekst sodobnega časa);

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

- plakat ◦ femme fatale ◦ atlant ◦ gabarit ◦ pomol ◦ secesija ◦ art nouveau ◦ Jugendstil ◦ čikaška šola
- postimpresionizem ◦ pointilizem ◦ simbolizem ◦ modulacija ◦ vegetabilna/rastlinska ornamentika
- geometrijska ornamentika ◦ popotresna Ljubljana ◦ plinta

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Svetujejo se različni načini izkazovanja znanja. Proces učenja in znanja dijakov se ugotavlja s formativnim spremljanjem, preverjanje in ocenjevanje pa se izvajata klasično (ustno ocenjevanje znanja, pisni preizkusi znanja) in z drugimi raznovrstnimi načini, s katerimi dijaki izkažejo poznavanje in razumevanje obravnavanih vsebin; ti načini so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST PRVE POLOVICE 20. STOLETJA: V DOBI PRETRESOV

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost v prvi polovici 20. stoletja. V zgodovinskem kontekstu (modernizacija, po obdobju belle époque prva svetovna vojna in ruska revolucija, ideja socializma kot alternative kapitalizmu, gospodarska kriza, vzpon totalitarnih režimov) so izpostavljeni trije tematski sklopi: (1) abstrahiranje kot ključni oblikovni postopek in težnja k abstrakciji v modernističnem slikarstvu in kiparstvu, (2) inovativni umetniški pristopi in provokativnost zgodovinskih avantgard in (3) funkcionalnost modernistične arhitekture.

Modernistični slikarji in kiparji so v delih za zasebne zbiralce nadaljevali zanimanje prejšnje generacije umetnikov za problematiko izraznih možnosti umetniškega medija. Eksperimentirali so z umetniškimi postopki in si prizadevali za popolno osamosvojitve likovnih sredstev. Z domišljijским in ekspresivnim abstrahiranjem tradicionalnih motivov (npr. portret, žanr, tihožitje) so se odmaknili od načela posnemanja stvarnega sveta v prizadevanju, da bi se približali njegovemu bistvu.

Predstavniki zgodovinskih avantgard so se družbeno in politično angažirali. S skupinskim in javnim umetniškim delovanjem so si prizadevali za družbene spremembe, nastopali so proti obstoječi meščanski kapitalistični družbi, jo provocirali in pozivali k izgradnji boljšega sveta. Z novimi postopki, povezovanjem umetniških zvrsti in kontroverznimi umetniškimi deli (npr. kolaž, readymade, performativne geste, montaža) so izzvali obstoječe ideje o umetniškem delu, umetniku in umetnosti ter težili k povezovanju umetnosti in življenja.

Modernistični arhitekti so si v teoriji in praksi kot temeljno nalogo svojega ustvarjanja postavili zagotavljanje zdravega in udobnega bivalnega okolja slehernika, poudarjeno je prilagajanje arhitekture uporabnemu namenu in uporabniku. Posebna pozornost je namenjena funkcionalno zasnovani stanovanjski gradnji in sodobnemu življenju prilagojeni urbanistični zasnovi.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Tudi v arhitekturi se izrazi utopična vizija povezovanja med umetnostjo oz. arhitekturo in družbo. Predstavljene so ključne značilnosti modernistične arhitekture in urbanizma, ki so rezultat novih tehnoloških rešitev in zahtev sodobnega človeka. Izoblikuje se funkcionalistični arhitekturni jezik, ki najbolj prepoznavno zaznamuje značaj arhitekture prve polovice 20. stoletja.

Opozoriti je treba, da so bile modernistična in avantgardistična umetnost in arhitektura v prvi polovici 20. stoletja še manjšinske, v širšem javnem prostoru je namreč še vedno prevladovala akademska, realistična tradicija. V medvojnem obdobju je z umetnostjo totalitarnih režimov sledil odločen obrat od modernizma nazaj k naslanjanju na klasično tradicijo.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri obravnavanju umetnosti prve polovice 20. stoletja se učitelj osredotoči na njene ključne konceptualne, vsebinske, funkcionalne in estetske spremembe, ki so jih motivirali družbeni pretresi in spremenjen način življenja, ki je bil posledica vse hitrejšega razvoja industrije in novih tehnologij. Umetnost je postajala vse bolj heterogena.

Poučevanje in učenje umetnosti prve polovice 20. stoletja temeljita na obravnavanju izbranih umetnin različnih smeri, umetniških skupin in praks. Učitelj v interpretacijo vpleta ključne ideje, ki zaznamujejo umetnost tega časa, npr. osamosvajanje likovnih prvin, konceptualistični pristop, provokacijo, poudarjanje novosti in drugačnosti, politično angažiranost itn.

Aktualizacije temeljijo na razbiranju družbenokritičnih sporočil in njihovem razumevanju v kontekstu sodobnosti ter na vrednotenju funkcionalnosti arhitekture prve polovice 20. stoletja z vidika sodobnih potreb.

CILJI

Dijak:

- : spozna postopek abstrahiranja v modernističnem slikarstvu in kiparstvu ter ozavešča njegov pomen za vzpostavitev novega odnosa do resničnosti;
- : prepozna pomen družbene provokacije v zgodovinskih avantgardah;
- : prepozna funkcionalnost kot prvenstveno nalogo modernistične arhitekture in urbanizma;
- : ob izbranih primerih raziskuje oblikovno in sporočilno raznovrstnost umetnin prve polovice 20. stoletja;
- : aktualizira izbrane umetnine prve polovice 20. stoletja glede na likovno izvedbo, vsebino, sporočilo ali funkcijo;
- I:** *s spoznavanjem družbeno angažirane umetnosti oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati;*

SC (5.1.3.1)

- : z razumevanjem razvoja modernih mest kot posledice industrijske revolucije in drugega načina življenja presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje zelene trajnostne prihodnosti;

SC (2.3.1.2)

- : ob prepoznavanju univerzalnih sporočil umetnin prve polovice 20. stoletja spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih odgovorov, ki bi jih sprejeli vsi.

SC (1.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

na izbranih slikarskih ali kiparskih umetninah opiše postopen prehod proti abstrakciji ter pojasni njeno vlogo v razvoju umetnosti prve polovice 20. stoletja;

predstavi različna izhodišča abstrahiranih in abstraktnih umetnin ter vlogo likovnih sredstev, s katerimi jih artikulirajo;

na izbranih umetninah zgodovinskih avantgard predstavi družbeno provokacijo in pojasni njeno vlogo v razvoju umetnosti prve polovice 20. stoletja;

pojasni, kako si avantgardni umetniki prizadevajo za družbene spremembe;

navede in opiše nove umetniške postopke ter pojasni, kako rušijo uveljavljeno predstavo o umetniškem delu in umetnosti;

na izbranih arhitekturnih umetninah predstavi funkcionalnost in novo estetiko modernistične arhitekture in urbanizma ter pojasni njeno vlogo v razvoju arhitekture in urbanizma prve polovice 20. stoletja;

navede in pojasni temeljne naloge arhitekture in urbanizma v kontekstu družbenih sprememb prve polovice 20. stoletja;

predstavi oblikovne in vsebinske značilnosti umetnin prve polovice 20. stoletja ter pojasni njihova sporočila;

izbrane umetnine prve polovice 20. stoletja s pomočjo umetnostnozgodovinske analize primerja med seboj ter pri tem uporablja ustrezno strokovno terminologijo;

na umetninah, ki pri pouku niso bile posebej obravnavane, a so značilne za posamezne smeri prve polovice 20. stoletja, prepozna (navede in opiše) ključne formalnooblikovne in vsebinske značilnosti, jih umesti v ustrezno usmeritev ter jih razloči od drugih smeri prve polovice 20. stoletja;

ugotavlja, kako izbrano umetniško delo iz prve polovice 20. stoletja odraža videnje in doživljanje sveta ter ga vrednoti s pozicije sodobnega časa ali/in subjektivnega doživljanja ter argumentirano izrazi svoje mnenje;

ustvari aktualizacijo izbrane umetnine iz prve polovice 20. stoletja (njeno podobo, vsebino ali sporočilo prenese v kontekst sodobnega časa);

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

◦ abstrahiranje ◦ abstrakcija ◦ kolaž ◦ readymade ◦ fotokolaž ◦ železobetonska obešena fasada ◦ steklena zavesa ◦ koniranje ◦ funkcionalizem ◦ mednarodni arhitekturni slog ◦ avantgarda ◦ futurizem
 ◦ konstruktivizem ◦ kubizem ◦ dadaizem ◦ nadrealizem ◦ fotomontaža ◦ asemblaž ◦ Bauhaus
 ◦ industrijsko oblikovanje ◦ manifest ◦ ekspresionizem ◦ fauvizem ◦ suprematizem ◦ lirična in geometrična abstrakcija

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Uresničevanje ciljev in preverjanje standardov znanja naj učitelj preverja sproti ob obravnavi teme. Pomembno je, da učitelj dijakom poda povratno informacijo, ki temelji na opisnih kriterijih. Standarde znanja iz omenjene teme lahko ocenjuje ustno, pisno ali pa ocenjuje tudi različne izdelke dijakov. Priporočamo formativno spremljanje učenja in znanja dijakov. Za ocenjevanje izdelkov je treba pripraviti opisne kriterije. Raznovrstni drugi načini izkazovanja znanja za obvezno temo so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA: PO OPUSTOŠENJU DRUGE SVETOVNE VOJNE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost v drugi polovici 20. stoletja, ko se je modernizem, tako na Zahodu kot mednarodno, uveljavil kot prevladujoča usmeritev (tudi v primerih večjih javnih naročil). Izpostavljeni so naslednji tematski sklopi: umetniški odzivi na drugo svetovno vojno, modernizem v družbi blaginje ter umetniške in arhitekturne smeri, ki se kritično odzovejo na načela modernizma. Umetniško dogajanje je predstavljeno v luči družbenopolitičnih okoliščin (razdejanje druge svetovne vojne, hladna vojna, gibanje neuvrščениh, razmah potrošniške družbe, študentski upori, delavske stavke idr.).

Modernistični kiparji in slikarji v svojih delih odražajo nemir, eksistencialno krizo in napetosti povojne Evrope. New York postane pomembno umetniško središče; ameriški umetniki z drznimi, neposrednimi in spontanimi ustvarjalnimi pristopi uveljavljajo novo obliko umetniške svobode in izraz individualne izkušnje. V slikarstvu in kiparstvu prevladuje izražanje z abstraktnimi oblikami in osredotočanje na formalne značilnosti umetniškega medija. V slovenskem prostoru se izpostavi postopno uveljavljanje abstraktne umetnosti, medtem ko se duh povojnega časa odrazi v eksistencialno zaznamovanih figuralnih stvaritvah.

Povojna arhitektura in urbanizem sta odraz zahteve po ponovni izgradnji v vojni porušene Evrope, zato se oblikujeta v skladu z novimi družbenimi ideali in življenjskimi potrebami, pri čemer je poseben poudarek na stanovanjski gradnji (npr. večstanovanjska stavba z dostopnimi stanovanji, velike stanovanjske soseske itn.). Po drugi strani se uveljavljajo mogočne poslovne stolpnice s steklenimi panoramami kot arhitekturni sinonim rastoče ekonomske moči. Urbana kultura in razmah potrošništva se odrazita v umetnosti pop arta, ki z vključevanjem popularnih motivov, vsakdanjih predmetov in reklamne estetike ruši mejo med visoko in množično kulturo, med umetnostjo in življenjem.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Odziv na uveljavljeni in prevladujoči modernizem se kaže v različnih umetniških in arhitekturnih pristopih, ki sta jim skupna kritika modernizma in odmik od njegove utopične in idealistične vizije, vere v napredek in enotno »resnico«, kar označujemo kot postmodernizem. Arhitektura se odmakne od načel mednarodnega sloga in v ospredje postavi drznejše, bolj razgibane in okolju prilagojene arhitekturne oblike, prostore in materiale, postane igriva, eklektično povezuje različne zgodovinske vplive itd.

Umetniki se po navdihu zgodovinskih avantgard odpovejo izdelovanju slik in kipov ter izpostavljajo konceptualno, idejno dimenzijo umetnine (»dematerializacijo« umetniškega dela kot objekta), kar je tudi odraz upora proti umetnostnemu trgu. Uveljavijo se nove oblike umetnosti, performans, body art, video art, instalacija, land art (krajinska umetnost) idr.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri obravnavanju umetnosti druge polovice 20. stoletja se učitelj osredotoči na njene ključne konceptualne, vsebinske, funkcionalne in estetske spremembe, ki so povezane s širšim družbenim dogajanjem, še posebej z drugo svetovno vojno in njenimi posledicami.

Poučevanje in učenje umetnosti druge polovice 20. stoletja temeljita na obravnavanju izbranih umetnin različnih smeri, umetniških skupin in praks. Učitelj v interpretacijo vpleta ključne ideje, ki zaznamujejo umetnost tega časa, npr. različne odzive na predvojni modernizem in drugo svetovno vojno, pojav potrošništva in krepitve moči množičnih medijev.

Aktualizacije temeljijo na razmisleku, kako so se umetniki v tujini in na Slovenskem različno odzivali na grozote in razdejanje druge svetovne vojne. Dijaki lahko razmišljajo o učinkovitosti izbranih umetnin in njihovi univerzalni sporočilnosti tudi v sodobnem času v kontekstu aktualnih vojnih žarišč po svetu in posledične humanitarne katastrofe. Razmah potrošništva in množičnih občil je mogoče vzporejati s sodobno potrošniško kulturo, z vlogo tehnologije in družbenih omrežij, ki vplivajo na oblikovanje posameznikove identitete, življenjski slog, nakupovalno kulturo itn. (pri čemer se t. i. turbokapitalizem odrazi v pojavu vsesplošnega družbenega »pospeševanja«, torej v nenehni zahtevi po hitrosti na vseh področjih življenja).

CILJI

Dijak:

- : ob raziskovanju povojne modernistične umetnosti prepozna v njenem razvoju odziv na drugo svetovno vojno;
- : spozna povojno umetnost v družbi blaginje in razmaha potrošništva;
- : ob izbranih primerih prepozna, kako se nove arhitekturne težnje odmikajo od načel modernistične arhitekture;
- : odkriva okoliščine, v katerih se razmahne konceptualna umetnost, in prepozna njene temeljne ideje;
- : spozna estetsko, vsebinsko in idejno raznovrstnost umetnin druge polovice 20. stoletja;
- : aktualizira izbrane umetnine druge polovice 20. stoletja glede na likovno izvedbo, vsebino, sporočilo ali funkcijo ter ob analiziranju in kontekstualizaciji umetnin razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnosti, da o njih razmišlja skupaj z drugimi;

SC (1.2.2.2)

I: pri iskanju medijsko raznovrstnih umetnin druge polovice 20. stoletja na spletu spozna pomen licence in avtorskih pravic, ki jih spoštuje in ustrezno citira;

SC (4.3.3.1)

O: ob spoznavanju in doživljanju družbeno angažiranih umetnin druge polovice 20. stoletja razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.

SC (1.2.1.5)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

na izbranih umetninah opiše kulturno in umetnostno podobo v povojnem času ter pojasni razvoj modernizma povojne krize;

navede in pojasni temeljne novosti in naloge povojne modernistične arhitekture ter njeno vlogo v kontekstu družbenih sprememb;

na izbranih umetninah opiše ter pojasni, kje, zakaj in kako se (ekonomska) blaginja odrazi v umetniških delih;

navede in pojasni temeljne usmeritve in ideje ameriškega modernizma;

na izbranih umetninah opiše arhitekturno podobo druge polovice 20. stoletja in razloži, kako se odziva na modernizem;

predstavi konceptualno umetnost in pojasni njeno kritiko modernizma;

navede in pojasni temeljne arhitekturne naloge druge polovice 20. stoletja;

predstavi primere konceptualne umetnosti;

predstavi formalne, vsebinske in idejne značilnosti umetnin druge polovice 20. stoletja ter jih primerja med seboj;

izbrane umetnine druge polovice 20. stoletja s pomočjo umetnostnozgodovinske analize primerja med seboj ter pri tem uporablja ustrezno strokovno terminologijo;

na umetninah, ki pri pouku niso bile posebej obravnavane, a so za posamezne smeri druge polovice 20. stoletja značilne, prepozna (navede in opiše) ključne značilnosti, jih umesti v ustrezno usmeritev ter jih razločuje od umetnin drugih smeri druge polovice 20. stoletja;

ubesedi sporočilo izbrane umetnine druge polovice 20. stoletja, ki ga vrednoti s pozicije sodobnega časa ali/in subjektivnega doživljanja, in argumentirano izrazi svoje mnenje;

ustvari aktualizacijo izbrane umetnine druge polovice 20. stoletja (njeno podobo, vsebino ali sporočilo prenese v kontekst sodobnega časa);

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

◦ informel ◦ stanovanjska soseska ◦ postmodernizem ◦ land art ◦ performans ◦ instalacija ◦ video umetnost ◦ abstraktni ekspresionizem ◦ dripping ◦ akcijsko slikarstvo ◦ slikarstvo barvnega polja ◦ pop art ◦ minimalizem ◦ op art ◦ eksistencialistična figuralika ◦ kritični regionalizem ◦ dekonstruktivizem ◦ neoavantgarda ◦ retrogarda ◦ ljubljanska grafična šola ◦ mednarodni grafični bienale ◦ konceptualna umetnost

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Izhaja se iz učnih ciljev in standardov znanja, ki jih učitelj preverja ob obravnavi teme in pred pisnim ocenjevanjem znanja. Priporočamo formativno spremljanje in preverjanje znanja in učenja. Načini ocenjevanja znanja: pisno in ustno ter ocenjevanje izdelkov in drugih učnih dosežkov dijakov s pomočjo opisnih kriterijev. Drugi raznovrstni načini izkazovanja znanja so predstavljeni v okviru prve teme.

UMETNOST V SODOBNEM SVETU

IZBIRNO

OPIS TEME

Tema zajema umetnost v obdobju od konca 20. stoletja do sodobnosti. Značilnosti, vsebine in vloga umetnosti so predstavljene v tesni povezavi z družbenim, kulturnim in političnim kontekstom (neoliberalizem kot odziv na gospodarsko krizo, konec hladne vojne s propadom komunističnih sistemov ter razpadom Sovjetske zveze in Jugoslavije, vzpostavitev enotnejšega, globalnega kapitalizma). Pri spoznavanju sodobne umetnosti sta izpostavljena dva sklopa: sodobna umetnost v »razširjenem prostoru« (slednjega opredeljujejo zlasti večmedijskost, intermedijskost in širitev v smeri vizualne kulture) ter sodobna arhitektura, ki jo na eni strani zaznamujejo ikonični, spektakelski arhitekturni projekti, na drugi pa trajnostno naravnano arhitekturno snovanje.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Sodobni umetnostni sistem obsega umetnostni trg z zasebnimi galerijami ter umetnostnimi sejmi in dražbenimi hišami, muzeje sodobne umetnosti in mednarodne bienalne razstave. Ta tvori prizorišče za heterogene umetniške prakse, ki jih namesto enotne in prevladujoče usmeritve opredeljuje vsebinska, izrazna in medijska raznovrstnost. Pri obravnavanju snovi učitelj predstavlja ključne poteze sodobne umetnosti, zlasti kritično odzivanje na aktualne družbene problematike, posredovanje osebnih pripovedi, aktivno vključevanje obiskovalcev (interaktivna dela in dela, ki jih sooblikuje obiskovalčeva participacija), vključevanje novih tehnologij, interdisciplinarno sodelovanje itn.

Sodobna arhitektura nadaljuje modernistično in postmodernistično tradicijo ter jo je mogoče razumeti kot razpeto med dvema skrajnima pozicijama. Na eni strani jo opredeljujejo ikonične stavbe zvezdniških arhitektov, ki s svojo enkratno pojavnostjo postajajo simbolna obeležja kraja, kjer se nahajajo (nastopajo kot svojevrstni umetniški objekti), in so kot takšne sestavni del globalne kulturne industrije in kulturnega turizma (npr. muzeji sodobne umetnosti in druge kulturne institucije). Na drugi strani si trajnostna arhitektura, bodisi z izgradnjo novih stavb ali s prenovo starih, prizadeva za celovit trajnostni arhitekturni pristop, ki se kaže v čim večji energetske učinkovitosti, prijaznosti do okolja in uporabnika, smotrni uporabi (lokalno razpoložljivih) materialov, v načrtovanju ozelenitvenih površin v urbanem okolju, revitalizaciji zapuščenih območij ipd.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri obravnavanju sodobne umetnosti učitelj poudarja predvsem doživljanje umetnosti »tukaj in zdaj«. Največ pozornosti je namenjene obiskovanju aktualnih razstav v lokalnem okolju in večjih razstav sodobne umetnosti v

Sloveniji in tujini (npr. bližnji Beneški bienale) ter oblikovanju lastnega argumentiranega mnenja o različnih umetniških praksah in predstavljenih vsebinah.

Poučevanje in učenje tako temeljita na dijakovi neposredni izkušnji doživljanja umetnosti, ki ga učitelj pomaga osvetliti z razlago konteksta, v katerem je nastala. Dijaki lahko za obravnavo tudi sami predlagajo umetniška dela, ki jih še posebej zanimajo, jih vznemirijo ali so jim posebej blizu.

CILJI

Dijak:

○: spozna vlogo razširjenih prostorov umetnosti, interakcije, participacije in družbene angažiranosti kot ključnih konceptualnih gradnikov sodobne umetnosti ter z doživljanjem sodobne umetnosti in razpravljanjem o njej prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah;

SC (5.3.5.3)

○: raziskuje aktualno razpetost med ikonično in trajnostno arhitekturo, pri čemer gradi odgovoren odnos do naravnih sistemov z razumevanjem njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi in družbenimi sistemi;

SC (2.1.3.1)

○: analizira posamezne primere sodobnih umetnin ter ob spoznavanju in doživljanju družbeno angažiranih sodobnih umetnin razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti;

SC (1.2.1.5)

I: pri raziskovanju medijsko raznovrstnih del in del, ustvarjenih z uporabo umetne inteligence, razmišlja o pomenu avtorstva in spozna vlogo licence in avtorskih pravic, ki jih spoštuje in ustrezno citira.

SC (4.3.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

ob izbranih umetniških delih oz. projektih predstavi, kako razumemo razširjeni prostor umetnosti, participativno in družbeno angažirano umetnost, ter se do nje argumentirano opredeli;

navede nekaj sodobnih umetniških praks in pojasni njihovo vpetost v družbeni, ekonomski, kulturni ali politični kontekst;

ob konkretnih primerih predstavi koncepta ikonične in trajnostne arhitekture ter njun pomen za razvoj arhitekture v prihodnosti;

navede in pojasni temeljne naloge sodobne arhitekture in urbanizma;

predstavi izbrane primere sodobne umetnosti, tako da jih opiše, predstavi avtorja in konceptualni okvir ter jih interpretira;

argumentirano predstavi svoje stališče do izbranih umetniških del ali projektov sodobne umetnosti;

uporabi ideje oz. elemente sodobnih umetniških del kot izhodišče za lastno projektno delo;

poišče ustrezne tiskane in spletne vire za obravnavano temo;

tiskane in spletne vire kritično selekcionira in jih navede po navodilih učitelja.

TERMINI

◦ participatorna umetnost ◦ ikonična arhitektura ◦ trajnostna arhitektura ◦ večmedijska in intermedijska umetnost ◦ digitalna umetnost ◦ vizualna kultura ◦ interaktivnost ◦ vizualne podobe, generirane z umetno inteligenco

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Svetujejo se različni načini izkazovanja znanja. Proces učenja in znanja dijakov se ugotavlja s formativnim spremljanjem, preverjanje in ocenjevanje pa se izvajata klasično (ustno ocenjevanje znanja, pisni preizkusi znanja) in z drugimi raznovrstnimi načini, s katerimi dijaki izkažejo poznavanje in razumevanje obravnavanih vsebin; ti načini so predstavljeni v okviru prve teme.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

OPREDELITEV PREDMETA

- Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.
- Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- Debicki, J., Favre, J.-F., in Grünewald, D. (1998). *Zgodovina slikarske, kiparske in arhitekturne umetnosti*. Modrijan.
- Golob, N. (2010). *Umetnostna zgodovina* (učbenik za 1. letnik). DZS.
- Golob, N. (2023). *Umetnostna zgodovina* (priročnik za pouk umetnostne zgodovine). Mladinska knjiga.
- Gombrich, E. H. (2025). *Zgodovina umetnosti*. Phaidon/Studia Humanitatis.
- Gombrich, E. H. J. *The Story of Art*. (več izdaj)
- Hollingsworth, M. (1993). *Umetnost v zgodovini človeštva*. Državna založba Slovenije.
- Janson, H. W. *History of Art*. (več izdaj)
- Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.
- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.
- Likovna umetnost: i učbenik za likovno umetnost v gimnazijskem programu* <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html> (<https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>)
- Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.
- Pálffy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.
- Semenzato, C. (1991). *Svet umetnosti*. Mladinska knjiga.
- Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History, I–II*. Prentice Hall.
- Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.
- Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Didaktika umetnostne zgodovine

Addis, S., in Erickson, M. (1993). *Art History and Education: Disciplines in Art Education: Contexts of Understanding*. University of Illinois.

Dolšina Delač, M. (2019). Uporabnost metode LTD na vajah iz didaktike umetnostne zgodovine. *Sodobna pedagogika*, 70=136(2), str. 86–100.

Dolšina Delač, M. (2020). *Umetnostnozgodovinski diskurz v procesih formalnega izobraževanja v Sloveniji [doktorska disertacija]*. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Dolšina Delač, M., Paulič, O., in Golob, N. (2023). *Učbenik za didaktiko umetnostne zgodovine*. Založba Univerze v Ljubljani. <https://doi.org/10.4312/9789612971441>

Donahue-Wallace, K., La Follette, L., in Pappas, A. (ur.). (2008). *Teaching Art History with New Technologies: Reflections and Case Studies*. Cambridge Scholars Publishing.

Gasper-Hulvat, M. (2017). Active Learning in Art History: A Review of Formal Literature. *Art History Pedagogy & Practice* 2 (1). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/0q4qwhv>

La Follette, L. (2017). Bloom's Taxonomy for Art History: Blending A Skills-Based Approach into The Traditional Introductory Survey. *Art History Pedagogy & Practice* 2 (1). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/t5c1zsq>

Rose, M., in Hendrick, T. L. (2018). Multisensory and Active Learning Approaches to Teaching Medieval Art. *Art History Pedagogy & Practice* 3 (1). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mkocu0j>

Poučevanje umetnostne zgodovine zunaj šole

Bračun Sova, R. (2016). *Umetnina – ljubezen na prvi pogled? Pedagoški pomen interpretacije v umetnostnem muzeju*. Pedagoški inštitut. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/z3km6t9>

Šterman, I. (2006). *Umetnostna zgodovina v tretjem življenjskem obdobju: ikonografski pristop kot pot do umevanja [magistrsko delo]*. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Tavčar, L. (2009). *Homo spectator: Uvod v muzejsko pedagogiko*. Pedagoški inštitut. <https://www.pei.si/ISBN/978-961-270-007-2.pdf>

Pedagogika in (splošna) didaktika

Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Rath, J., in Wittrock, M. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev* (prev. Sentočnik, S.). Zavod RS za šolstvo.

Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., in Strmčnik, F. (2003). *Didaktika [visokošolski učbenik]*. Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo Novo mesto.

Marentič Požarnik, B., in Plut Pregelj, L. (2009). *Moč učnega pogovora*. DZS.

Marentič Požarnik, B., Čarić, M., in Šteh, B. (2021). *Izkustveno učenje*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Marentič Požarnik, B. (2016). *Psihologija učenja in pouka: Temeljna spoznanja in primeri iz prakse*. DZS.

Peček Čuk, M., in Lesar, I. (2020). *Moč vzgoje: Sodobna vprašanja teorije vzgoje*. Tehniška založba Slovenije.

Vzgojni vidik

Dolšina, M. (2015). Educational role of Art History as a School Subject Area in Programmes of Formal Education in Slovenia: The Aspect of 'vzgoja', According to General European Guidelines. *Journal of Education Culture and Society* 2015(1) str. 227–241. <https://doi.org/10.15503/jecs20151.227.241>

Učni cilji

Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Rath, J., in Wittrock, M. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev* (prev. Sentočnik, S.). Zavod RS za šolstvo.

Motivacija

Paulič, O. (2001). *Motivacija dijakov za pouk umetnostne zgodovine v športnih oddelkih gimnazij: oblike in metode dela [magistrsko delo]*. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Interdisciplinarno povezovanje

Šterman, I., in Stres, A. (ur.). (2014). *Po šestih letih medpredmetnega povezovanja ...: Medpredmetne povezave – zgledi učnih priprav*. Gimnazija Moste, Ljubljana.

Preverjanje in ocenjevanje znanja

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., in Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce [zbirka priročnikov]*. Zavod RS za šolstvo [7 zvezkov].

UMETNOST PRAZGODOVINE IN STARIH KULTUR: ZAČETKI LIKOVNEGA IZRAŽANJA IN UMETNOST PO VOLJI BOGOV IN VLADARJEV

David, B. (2017). *Cave Art*. Thames and Hudson.

Frankfort, H. (1970). *The Art and Architecture of the Ancient Orient*. Yale University Press.

Laharnar, B., in Turk, M. (2017). *Železnodobne zgodbe s stičišča svetov*. Narodni muzej Slovenije.

Manley, B. (2017). *Egyptian Art*. Thames and Hudson.

Riggs, C. (2014). *Ancient Egyptian Art and Architecture. A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

Turk, P., in Turk, M. (2019). *Najstarejše zgodbe s stičišča svetov*. Narodni muzej Slovenije.

Umetnostnozgodovinski pregledi

Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

- Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.
- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.
- Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.
- Palffy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnat*. Mladinska knjiga.
- Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.
- Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.
- Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.
- Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Rath, J., in Wittrock, M. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev* (prev. Sentočnik, S.). Zavod RS za šolstvo.
- Dolšina Delač, M., Paulič, O., in Golob, N. (2023). *Učbenik za didaktiko umetnostne zgodovine*. Založba Univerze v Ljubljani, dosegljivo na: <https://doi.org/10.4312/9789612971441> (<https://doi.org/10.4312/9789612971441>)
- Donahue-Wallace, K., La Follette, L., in Pappas, A. (ur.) (2008). *Teaching Art History with New Technologies: Reflections and Case Studies*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Rose, M., in Hendrick, T. L. (2018). Multisensory and Active Learning Approaches to Teaching Medieval Art. *Art History Pedagogy & Practice* 3 (1), članek 4, str. 28. 3. 1. 2021 dostopno na: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mkocu0j> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mkocu0j>)
- Rutar Ilc, Z., in Ostan, N. (ur.). (2022). *Vzgoja & izobraževanje: vizualna pismenost med umetnostjo in kulturo* 53(5).

UMETNOST ANTIČNE GRČIJE: V TEMELJU EVROPSKE KULTURE

- Aubelj, B. (2006). *Antična mitologija*. Modrijan.
- Beard, M., in Henderson, J. (2001). *Classical Art. From Greece to Rome*. Oxford University Press.
- Boardman, J. (1996). *Greek Art*. Thames and Hudson.
- Osborne, R. (1998). *Archaic and Classical Greek Art*. Oxford University Press.
- Preziosi, D. (1999). *Aegean Art and Architecture*. Oxford University Press.
- Stansbury-O'Donnell, M. (2015). *A History of Greek Art*. Wiley Blackwell.
- Stewart, A. (1993). *Faces of Power. Alexander's Image and Hellenistic Politics*. University of California Press.

Umetnostnozgodovinski pregledi

- Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.
- Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.
- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.
- Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.
- Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.
- Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.
- Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.
- Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST ANTIČNEGA RIMA: V SLUŽBI REPUBLIKE IN CESARSTVA

- Aubelj, B. (2006). *Antična mitologija*. Modrijan.
- Elsner, J. (2018). *The Art of the Roman Empire AD 100–450*. Oxford University Press.
- Hölscher, T. (2004). *The Language of Images in Roman Art*. Cambridge University Press.
- Istenič, J. (2014). *Rimske zgodbe s stičišča svetov*. Narodni muzej Slovenije.
- Spivey, N. (1997). *Etruscan Art*. Thames and Hudson.
- Tuck, S. (2015). *A History of Roman Art*. Wiley Blackwell.
- Wheeler, M. (2003). *Roman Art and Architecture*. Thames and Hudson.

Umetnostnozgodovinski pregledi

- Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.
- Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.
- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.
- Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.
- Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.

Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.

Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.

Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST ZGODNJEGA SREDNJEGA VEKA: UVELJAVLJANJE KRŠČANSTVA IN OBUJANJE RIMSKE CESARSKE TRADICIJE

Beckwith, J. (1986). *Early Medieval Art*. Thames and Hudson.

Beckwith, J. (1988). *Early Christian and Byzantine Art*. Penguin Books,

Cormack, R. (2000). *Byzantine Art*. Oxford University Press.

Elsner, J. (1997). *Art and the Roman Viewer: The Transformation of Art from the Pagan World to Christianity*. Cambridge University Press.

Mathews, T. (1998). *The Art of Byzantium: Between Antiquity and the Renaissance*. Orion.

Snyder, J. (1989). *Medieval Art. Painting, Sculpture, Architecture, 4th–14th Century*. Harry N. Abrams.

Stalley, R. (1999). *Early Medieval Architecture*. Oxford University Press.

Umetnostnozgodovinski pregledi

Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.

Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.

Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.

Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.

Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.

Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.

Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.

Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.

Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST ROMANIKE: ZMAGOSLAVJE KRŠČANSKE VERE

Benton, J. R. (2002). *Art of the Middle Ages*. Thames and Hudson.

Coldstream, N. (2002). *Medieval Architecture*. Oxford University Press.

Petzold, A. (1995). *Romanesque Art*. Weidenfeld & Nicolson.

Sekules, V. (2001). *Medieval Art*. Oxford University Press.

Snyder, J. (1989). *Medieval Art. Painting, Sculpture, Architecture, 4th–14th Century*. Harry N. Abrams.

Zadnikar, M. (1970). *Romanska umetnost*. Mladinska knjiga.

Umetnostnozgodovinski pregledi

Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.

Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.

Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.

Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.

Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.

Palffy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.

Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.

Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.

Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST GOTIKE: DOBA VÉLIKIH KATEDRAL

Balažic, J. (ur.). (1995). *Gotika v Sloveniji*. Narodna galerija.

Benton, J. R. (2002). *Art of the Middle Ages*. Thames and Hudson.

Camille, M. (1996). *Gothic Art: Visions and Revelations of the Medieval World*. Calmann and King.

Coldstream, N. (2002). *Medieval Architecture*. Oxford University Press.

Germ, T. (2022). *Gotska arhitektura in kiparstvo. Evropska umetnost poznega srednjega veka I*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Germ, T. (2022). *Gotsko slikarstvo Zahodne Evrope. Evropska umetnost poznega srednjega veka II*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Sekules, V. (2001). *Medieval Art*. Oxford University Press.

Snyder, J. (1989). *Medieval Art. Painting, Sculpture, Architecture, 4th–14th Century*. Harry N. Abrams.

Umetnostnozgodovinski pregledi

Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

- Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.
- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.
- Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.
- Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.
- Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History, I–II*. Prentice Hall.
- Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.
- Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST ZGODNJE RENESANSE: NATURALIZEM IN HUMANIZEM

- Anderson, C. (2013). *Renaissance Architecture*. Oxford University Press.
- Burke, P. (1987). *The Italian Renaissance. Culture and Society in Italy*. Polity.
- Campbell, S., in Cole, M. (2012). *A New History of Italian Renaissance Art*. Thames and Hudson.
- Cole, A. (1995). *Art of the Italian Renaissance Courts. Virtue and Magnificence*. Weidenfeld & Nicholson.
- Germ, T. (2016). *Italijanska umetnost zgodnje in visoke renesanse: arhitektura in kiparstvo*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Germ, T. (2017). *Staronizozemsko slikarstvo. Od Jana van Eycka do Hieronymusa Boscha*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Harbison, C. (1995). *The Art of the Northern Renaissance*. Weidenfeld & Nicholson.
- Nash, S. (2008). *Northern Renaissance Art*. Oxford University Press.
- Nichols, T. (2010). *Renaissance Art. A Beginner's Guide*. Oneworld Publications.
- Paoletti, J., in Radke, G. (2012). *Art in Renaissance Italy*. Laurence King.
- Snyder, J. (1985). *Northern Renaissance Art. Painting, Sculpture, the Graphic Arts from 1350 to 1575*. Harry N. Abrams.
- Turner, R. (1997). *The Renaissance in Florence. The Birth of a New Art*. Weidenfeld & Nicholson.
- Welch, E. (2000). *Art in Renaissance Italy 1350–1500*. Oxford University Press.

Umetnostnozgodovinski pregledi

- Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

- Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.
- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.
- Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.
- Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.
- Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.
- Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.
- Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST VISOKE IN POZNE RENESANSE: PREPLET HUMANIZMA IN KRŠČANSTVA

- Anderson, C. (2013). *Renaissance Architecture*. Oxford University Press.
- Burke, P. (1987). *The Italian Renaissance. Culture and Society in Italy*. Polity.
- Campbell, S., in Cole, M. (2012). *A New History of Italian Renaissance Art*. Thames and Hudson.
- Fortini Brown, P. (1997). *The Renaissance in Venice: a World Apart*. Weidenfeld & Nicolson.
- Germ, T. (2016). *Italijanska umetnost zgodnje in visoke renesanse: arhitektura in kiparstvo*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Hopkins, A. (2002). *Italian Architecture from Michelangelo to Borromini*. Thames and Hudson.
- Nichols, T. (2010). *Renaissance Art. A Beginner's Guide*. Oneworld Publications.
- Nichols, T. (2013). *Titian, and the End of the Venetian Renaissance*. The University of Chicago Press.
- Paoletti, J., in Radke, G. (2012). *Art in Renaissance Italy*. Laurence King.
- Partridge, L. (1996). *The Renaissance in Rome: 1400–1600*. Weidenfeld & Nicolson.

Umetnostnozgodovinski pregledi

- Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.
- Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.
- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.

Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.

Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.

Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.

Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.

Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST SEVERNE RENESANSE: POD VPLIVOM ITALIJANSKE RENESANSE IN REFORMACIJE

Anderson, C. (2013). *Renaissance Architecture*. Oxford University Press.

Burke, P. (2004). *Evropska renesansa: središča in obrobja*. Založba / *cf.

Harbison, C. (1995). *The Art of the Northern Renaissance*. Weidenfeld & Nicholson.

Nash, S. (2008). *Northern Renaissance Art*. Oxford University Press.

Snyder, J. (1985). *Northern Renaissance Art. Painting, Sculpture, the Graphic Arts from 1350 to 1575*. Harry N. Abrams.

Šumi, N. (1997). *Arhitektura 16. stoletja na Slovenskem: obdobje renesanse*. Arhitekturni muzej.

Šumi, N. (2000). *Arhitektura 17. stoletja na Slovenskem: obdobje med pozno renesanso in zrelim barokom*. Arhitekturni muzej.

Umetnostnozgodovinski pregledi

Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.

Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.

Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.

Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.

Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.

Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.

Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.

Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.

Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST VISOKEGA BAROKA: ZMAGOSLAVJE KATOLIŠKE CERKVE IN ABSOLUTIZMA TER RAZCVET UMETNOSTNEGA TRGA

Berger, R. (1994). *A Royal Passion. Louis XIV as Patron of Architecture*. Cambridge University Press.

Burke, P. (1992). *The Fabrication of Louis XIV*. Yale University Press.

Haskell, F. (1980). *Patron and Painters. Art and Society in Baroque Italy*. Yale University Press.

Morrissey, J. (2005). *The Genius in the Design. Bernini, Borromini, and the Rivalry that Transformed Rome*. HarperCollins.

Neuman, R. (2013). *Baroque and Rococo Art and Architecture*. Pearson.

Tomlinson, J. (1997). *Painting in Spain: El Greco to Goya, 1561–1828*. Calmann and King.

Westermann, M. (1996). *The Art of the Dutch Republic: 1585–1718*. Weidenfeld & Nicolson.

Umetnostnozgodovinski pregledi

Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.

Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.

Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.

Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.

Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.

Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.

Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History, I–II*. Prentice Hall.

Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.

Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST POZNEGA BAROKA IN ROKOKOJA: TRDOŽIVOST BAROKA IN IGRIVOST ROKOKOJA

Crow, T. (1985). *Painters and Public Life in Eighteenth-Century Paris*. Yale University Press.

Kemperl, M., in Vidmar, L. (2014). *Barok na Slovenskem. Sakralni prostori*. Cankarjeva založba.

Kemperl, M., Klemenčič, M., in Weigl, I. (2007). *Baročna Ljubljana*. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Neuman, R. (2013). *Baroque and Rococo Art and Architecture*. Pearson.

Šumi, N., Krečič, A., in Sapač, I. (2007). *Arhitektura 18. stoletja na Slovenskem: obdobje zrelega baroka*. Arhitekturni muzej.

Walsh, L. (2016). *A Guide to Eighteenth-Century Art*. Wiley Blackwell.

Umetnostnozgodovinski pregledi

Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.

Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.

Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.

Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.

Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.

Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.

Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.

Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.

Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST PRVE POLOVICE 19. STOLETJA: NEOKLASICISTIČNE INTERPRETACIJE ANTIKE TER ROMANTIČNO IN REALISTIČNO VIDENJE SVETA

Eisenman, S. (ur.). (2007). *Nineteenth-Century Art. A Critical History*. Thames and Hudson.

Facos, M. (2011). *An Introduction to Nineteenth-Century Art*. Routledge.

Honour, H. (1988). *Neo-Classicism*. Penguin.

Nochlin, L. (1990). *Realism*. Penguin.

Rosenblum, R., in Janson, H. W. (1984). *Art of the Nineteenth Century. Painting and Sculpture*. Thames and Hudson.

Umetnostnozgodovinski pregledi

Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.

Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.

Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.

- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.
- Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.
- Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.
- Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.
- Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.
- Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST DRUGE POLOVICE 19. STOLETJA: UMETNOST MODERNEGA MESTA

- Bergdoll, B. (2000). *European Architecture, 1750–1890*. Oxford University Press.
- Brettell, R. (1999). *Modern Art 1851–1929. Capitalism and Representation*. Oxford University Press.
- Eisenman, S. (ur.). (2007). *Nineteenth-Century Art. A Critical History*. Thames and Hudson.
- Facos, M. (2011). *An Introduction to Nineteenth-Century Art*. Routledge.
- Sapač, I. (2015). *Arhitektura 19. stoletja na Slovenskem*. Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Fakulteta za arhitekturo.
- Smith, P. (1995). *Impressionism: Beneath the Surface*. Weidenfeld & Nicolson.
- Žerovc, B. (2012). *Slovenski impresionisti*. Mladinska knjiga.

Umetnostnozgodovinski pregledi

- Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.
- Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.
- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.
- Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.
- Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.
- Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.
- Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.
- Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST NA PRELOMU STOLETIJ: NOVO RAZUMEVANJE UMETNOSTI

Brettell, R. (1999). *Modern Art 1851–1929. Capitalism and Representation*. Oxford University Press.

Eisenman, S. (ur.). (2007). *Nineteenth-Century Art. A Critical History*. Thames and Hudson.

Facos, M. (2011). *An Introduction to Nineteenth-Century Art*. Routledge.

Pirkovič, J., in Mihelič, B. (1997). *Secesijska arhitektura v Sloveniji*. Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino.

Umetnostnozgodovinski pregledi

Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.

Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.

Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.

Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.

Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.

Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.

Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History, I–II*. Prentice Hall.

Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.

Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST PRVE POLOVICE 20. STOLETJA: V DOBI PRETRESOV

Adamič, T. (ur.). (2008). *Arhitekt Jože Plečnik: vodnik po spomenikih*. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Brettell, R. (1999). *Modern Art 1851–1929. Capitalism and Representation*. Oxford University Press.

Bru, S. (2018). *The European Avant-Gardes, 1905–1935. A Portable Guide*. Edinburgh University Press.

Colquhoun, A. (2002). *Modern Architecture*. Oxford University Press.

Cottingham, D. (2022). *Radical Art and the Formation of the Avant-Garde*. Yale University Press.

Curtis, W. (1996). *Modern Architecture since 1900*. Phaidon.

Forgács, É. (1995). *The Bauhaus Idea and Bauhaus Politics*. Central European University Press.

Gaiger, J. (ur.). (2003). *Frameworks for Modern Art*. Yale University Press.

Prešeren, D. (ur.). (2001). *20. stoletje: arhitektura od moderne do sodobne: vodnik po arhitekturi*. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Umetnostnozgodovinski pregledi

Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.

Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.

Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.

Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.

Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.

Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.

Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.

Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History, I–II*. Prentice Hall.

Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.

Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA: PO OPUSTOŠENJU DRUGE SVETOVNE VOJNE

Bernik, S. (2004). *Slovenska arhitektura dvajsetega stoletja*. Mestna galerija.

Causey, A. (1998). *Sculpture since 1945*. Oxford University Press.

Colquhoun, A. (2002). *Modern Architecture*. Oxford University Press.

Crow, T. (1996). *Modern Art in Modern Culture*. Yale University Press.

Crow, T. (1996). *The Rise of the Sixties: American and European art in the era of dissent 1955–69*. Weidenfeld & Nicolson.

Curtis, W. (1996). *Modern Architecture since 1900*. Phaidon.

Dossin, C. (2015). *The Rise and Fall of American Art, 1940s–1980s*. Ashgate.

Godfrey, T. (1998). *Conceptual Art*. Phaidon.

Hopkins D. (2018). *After Modern Art, 1945–2017*. Oxford University Press.

Prešeren, D. (ur.). (2001). *20. stoletje: arhitektura od moderne do sodobne: vodnik po arhitekturi*. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Umetnostnozgodovinski pregledi

- Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.
- Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.
- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.
- Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.
- Palfy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.
- Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History, I–II*. Prentice Hall.
- Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.
- Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

UMETNOST V SODOBNEM SVETU

- Bishop, C. (2005). *Installation Art. A Critical History*. Tate Publishing.
- Bishop, C. (2012). *Umetni pekli. Participatorna umetnost in politika gledalstva*. Maska.
- Brott, S. (2020). *Digital Munuments. The Dreams and Abuses of Iconic Architecture*. Routledge.
- Godfrey, T. (2020). *The Story of Contemporary Art*. The MIT Press.
- Goldberg, R. (2011). *Performance Art. From Futurism to Present*. Thames and Hudson.
- Grundberg, A. (2021). *How Photography Became Contemporary Art. Inside an Artistic Revolution from Pop to the Digital Age*. Yale University Press.
- Smith, T. (2011). *Contemporary Art. World Currents*. Laurence King.
- Smith, T. (2013). *Sodobna umetnost in sodobnost*. Slovensko društvo likovnih umetnikov.
- Stallabrass, J. (2007). *Sodobna umetnost. Zelo kratek uvod*. Krtina.
- Sudjic, D. (2005). *The Edifice Complex. The Architecture of Power*. Penguin.

Umetnostnozgodovinski pregledi

- Adams, L. S. (2011). *A History of Western Art*. McGraw-Hill.
- Bernik, S. (ur.). (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- Kemp, M. (ur.). (2000). *The Oxford History of Western Art*. Oxford University Press.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art Through the Ages. The Western Perspective*. Wadsworth.
- Kostof, S. (2010). *A History of Architecture. Settings and Rituals*. Oxford University Press.

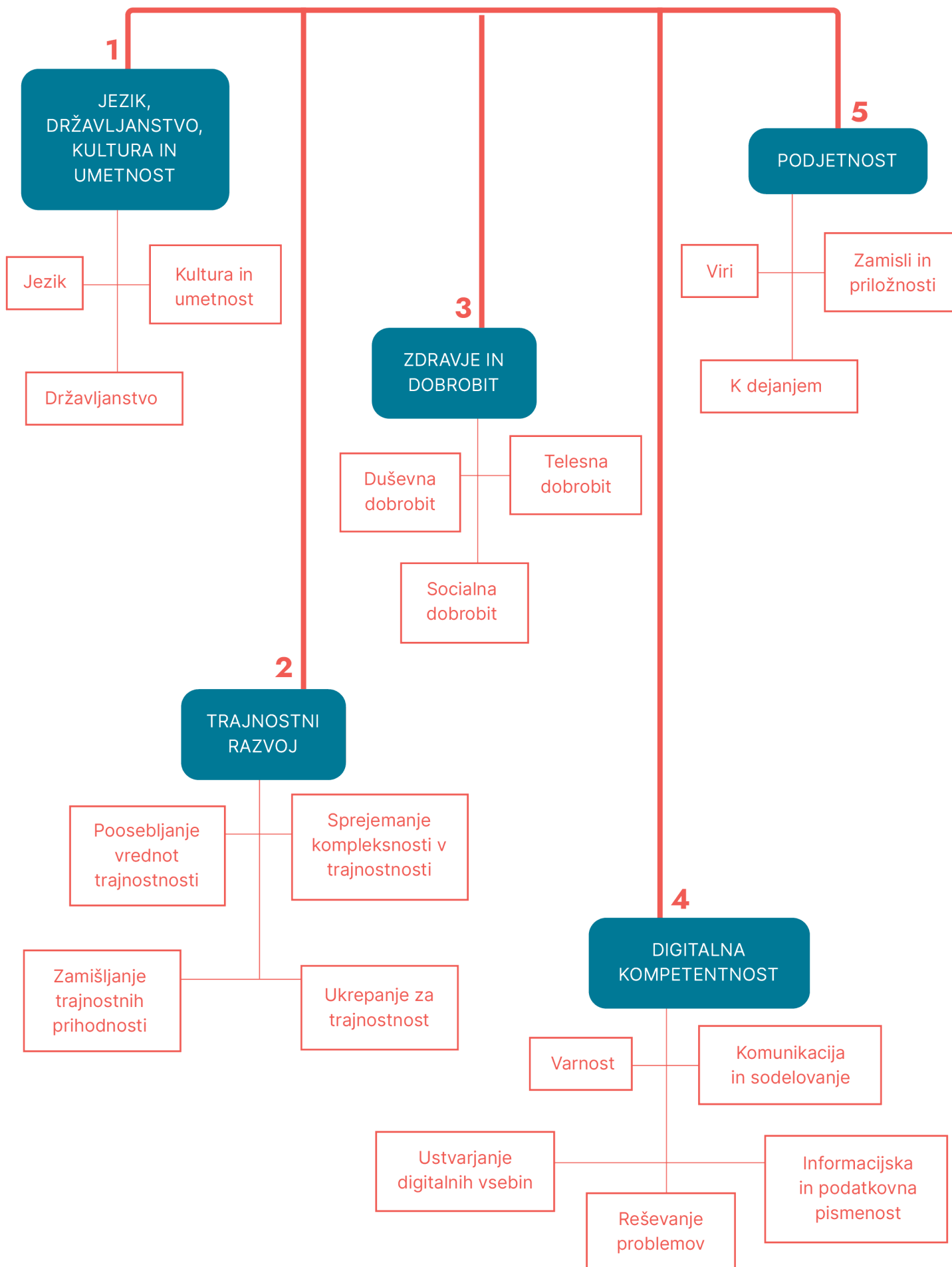

- Mullins, C. (2022). *A Little History of Art*. Yale University Press.
- Pálffy, G., in Atkinson, S. (ur.). (2020). *Likovna umetnost: jasno in jedrnato*. Mladinska knjiga.
- Stokstad, M., in Cothren, M. (2011). *Art History*, I–II. Prentice Hall.
- Summerson, J. (1988). *The Classical Language of Architecture*. Thames and Hudson.
- Vout, C. (2018). *Classical Art. A Life History from Antiquity to the Present*. Princeton University Press.

PRILOGE

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega. itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družben položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznavna raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.) tako, da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepozna avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidnim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.